

2021

BIBLIOGRAFIE ȘCOLARĂ

Vasile Alecsandri

**Poezii populare ale românilor.
Legende**

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ

Alexandru D. Xenopol
ARAD

Texte culese de:

Lucia Bibarț, Ioana Nistor

DTP: Mihai-Vlad Guță

Carte electronică, versiunea 1

Cuprins

Proiectul „Bibliografia școlară”	5
Poezii populare ale românilor	6
Cântece bătrânești	7
Miorița	8
Năluca	14
Cucul și turturica	16
Balaurul	23
Erculean	26
Blestemul	30
Inelul și năframa	32
Păunașul codrilor	38
Soarele și luna	42
Șoimul și floarea fragului	47
Brumărelul	49
Ciuma	50
Holera	53
Bogatul și săracul	57
Stejarul și cornul	60
Călătorul	62
Fata de birău	64
Mândra din Muncel	66

Românii de pe malurile Dunării	68
Muierușcă din Brașău	70
Dolca	72
Șalga	78
Mihu copilul	83
Toma Alimoș	97
Român Grue Grozovanul	103
Codreanul	114
Vidra	128
Serb-sărac	141
Doncilă	150
Chira	155
Rada	163
Legende	167
Dumbrava roșie	168
Pohod la Sybir	190
Legenda rândunicăi	193
Dan, căpitan de plai	200
Legenda ciocârliei	219
Legenda lăcrimioarei	235
Cântecul gintei latine	238
Briar	240
Cuza Vodă	247

Proiectul „Bibliografia școlară”

„Bibliografia școlară” este un serviciu online gratuit și accesibil la adresa <https://bibliotecaarad.ro/bibliografie-scolara/>, oferit de Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad și dedicat utilizatorilor din domeniul învățământului preuniversitar, respectiv cadrelor didactice și elevilor de școală primară, gimnazială, liceu. Paginile web „Bibliografia școlară” conțin mai multe liste organizate în funcție de discipline cu titlurile și numele autorilor care se studiază în școală, liste care au fost realizate în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Arad. Fiecare titlu trimite către catalogul OPAC al Bibliotecii Județene „Alexandru D. Xenopol” Arad în care pot fi vizualizate exemplarele cărților respective și secțiile sau filialele bibliotecii de unde pot fi împrumutate sau consultate. Acolo unde există posibilitatea de a publica online varianta electronică a acestor cărți, această poate fi accesată direct de pe pagina cu lista bibliografică.

Prezenta carte electronică este publicată de Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad pentru a fi folosită în scopul mai sus menționat.

Pentru mai multe detalii despre proiectul „Bibliografia școlară” vă rugăm accesați <https://bibliotecaarad.ro/bibliografie-scolara/>.

Marius Stoica

Manager interimar

Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol” Arad

Poezii populare ale românilor

Cântece bătrânești

Miorița

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale,
Se cobor la vale
Trei tur me de miei
Cu trei ciobănei.
Unu-i moldovean,
Unu-i ungurean
Și unu-i vrâncean,
Iar cel ungurean
Și cu cel vrâncean,
Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovean
Că-i mai ortoman,
Ș-are oi mai multe
Mândre și cornute,
Și cai învățați
Și câini mai bărbați!...
Dar cea Mioriță

Cu lână plăviță
De trei zile-ncoace
Gura nu-i mai tace,
Iarba nu-i mai place.
„— Mioriță laie,
Laie, bucălaie,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace!
Ori iarba nu-ți place,
Ori ești bolnăvioară,
Drăguță Mioară?”
„— Drăguțule bace!
Dă-ți oile-ncoace
La negru zăvoi,
Că-i iarbă de noi
Și umbră de voi.
Stăpâne, stăpâne,
Îți cheamă ș-un câine,
Cel mai bărbătesc
Și cel mai frățesc,
Că l-apus de soare
Vor să mi te-omoare
Baciul ungurean
Și cu cel vrâncean!”

„— Oiță bârsană,
De ești năzdravană
Și de-a fi să mor
În câmp de mohor,
Să spui lui vrancean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi;
În dosul stâniei
Să-mi aud câinii.
Aste să le spui,
Iar la cap să-mi pui
Fluieraș de fag,
Mult zice cu drag!
Fluieraș de os,
Mult zice duios!
Fluieraș de soc,
Mult zice cu foc!
Vântul când a bate
Prin ele-a răzbate
Ș-oile s-or strânge,
Pe mine m-or plânge

Cu lacrimi de sânge!
Iar tu de omor
Să nu le spui lor,
Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumii mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și paltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!
Iar dacă-i zări
Dacă-i întâlni
Măicuța bătrână
Cu brâul de lână,
Din ochi lăcrimând,
Pe câmpii alergând,
De toți întrebând

Și la toți zicând:

„Cine-au cunoscut,

Cine mi-au văzut

Mândru ciobănel

Tras printr-un inel?

Fețișoara lui

Spuma laptelui;

Mustăcioara lui

Spicul grâului;

Perișorul lui

Pana corbului;

Ochișorii lui

Mura câmpului!...

Tu, Mioara mea,

Să te-nduri de ea

Și-i spune curat

Că m-am însurat

Cu-o fată de crai

Pe-o gură de rai.

Iar la cea măicuță

Să nu spui, drăguță,

Că la nunta mea

A căzut o stea,

C-am avut nuntași

Brazi și păltinași.
Preoți, munții mari,
Păsări, lăutari,
Păsărele mii,
Și stele făclii!...”

Năluca

Frunză verde alunică!
Mircea suie pe potică
Și-ntâlnește o fetică
Ce purta cofiță-n mână
Cu apă de la fântână:
„Copiliță, stăi să beu,
Răcori-te-ar Dumnezeu!”
„Ba, bădiță, ba, nu vreu,
Că mă tem de dragul meu,
El mi-a zis să mă feresc
De străini ce-i întâlnesc,
Că de apă nu le-i sete,
Ci de sărutări de fete.”
Nu te teme, fata mea,
Că el de s-a mânia
Cu baltagul l-oi lovi,
Cu pământ l-oi înveli.
„Mergi în valea cu sulcină,
Că-i găsi o cofă plină
Scoasă chiar cu mâna mea,
Descalcă și o bea,
Bea-o toată dacă-i vrea,

Da-ți fă cruce mai întâi
Și suflă pe fața ei
Să nu fie descântată
De baba cea blestemată,
Să nu aibă vreo nălucă,
În pustiu ducă-s-ar, ducă!
Mircea-n vale se ducea,
Dar el cruce nu-și făcea,
Peste apă nu sufla,
Ci la ea năvală da.
Înghițea, bietul, o dată
Și-l lovea dorul de fată.
Înghițea de două ori
Și-l apucau reci fiori.
Înghițea iar de trei ori
Și cădea mort între flori!

Cucul și turturica

CUCUL

Dulce turturică,

Dalbă pășărică!

Hai să ne iubim,

Să ne drăgostim

La nouri, la soare,

În frunzi, la răcoare,

La stele, la lună

Cântând împreună.

TURTURICA

Pentru dumneata

Eu n-aș zice ba;

Dar zic și zic ba

Pentru maica ta,

Că-i bănuitoare

Și fermecătoare

Ea mi-a bănui

De te-oi prea iubi

Și m-a fermeca

De te-oi dezmierda.

CUCUL

Dragă turturică,

Pasăre dălbică,
Nu-mi fi dușmănică,
Vara că ne-ndeamnă,
Și frunza ne cheamă
Să ne drăgostim
Și să ne iubim.
De deochi
Fugi diochi
Dintre ochi
Că te-ajunge-o vacă neagră
Cu coarnele să te spargă,
Să te-azvârle peste mare
În pustiu, în depărtare.
Acolo să pieri
Ca ziua de ieri,
Ca roua de floare,
Voi, ielelor, măiestrelor,
Dușmane oamenilor,
Stăpânele vântului,
Doamnele pământului,
Ce prin văzduh zburăți,
Pe iarbă lunecați,
Și pe valuri călcați,
Vă duceți în locuri depărtate

În baltă, trestie, pustietate,
Ca spuma la soare,
Iar capul cel deocheat
Sa ramâie luminat,
Curat, de boală scăpat,
Ochii cei vătămători
Și de foc săgetători
Înveliți să fie cu perdele albe,
Să nu mai privească la obraze dalbe.
Descântece de iele
Unde popa nu toacă,
Unde fata nu joacă,
Vă duceți în gura vântului
Să va loviți de toarta pământului,
Ieșiți din mână, trup, picior,
Și să pieriți sus într-un nor,
Dați omului sănătate
Că sabie de foc vă bate!

TURTURICA

Ba, cucule, ba,
Nu te-oi asculta.
Dă-mi tu bună pace,
Că zău, m-oi preface
Azimioară-n vatră

Cu lacrimi udată,
Și de foc uscată,
De toți lepădată.

CUCUL

Oricum te-i preface,
Tot nu ți-oi da pace,
Că și eu m-oi face
Un mic vătrărel,
Frumos, subțirel
Și-n foc oi intra
De te-oi săruta
Și te-oi coperi,
De foc te-oi feri
Încât chiar de silă,
Dacă nu de milă,
Tu mă-i îndrăgi
Și ne vom iubi.

TURTURICA

Eu n-aș zice ba
Pentru dumneata,
Dar cumplit mi-e teamă
De cumplita-ți mamă
Că-i bănuitoare
Și fermecătoare.

Decât m-a muștra
Că te-oi dezmierda
Și mi-a bănui
Că te-oi prea iubi,
M-oi face mai bine,
Ca să scâp de tine,
Trestioară-n baltă
Subțire și-naltă.

CUCUL

Oricum te-i preface,
Tot nu ți-oi da pace,
Că și eu m-oi face
Un mic ciobănaș
Din fluier doinaș,
Ș-oi căta prin baltă
O trestie naltă,
Și cât te-oi vedea
Pe loc te-oi tăia
Și-n tine-oi cânta
Și te-oi săruta.

TURTURICA

Ba, cucule, ba,
Nu te-oi asculta,
Porumbacule,

Frumușelule,
Pestrișorule,
Drăgușorule,
Știu că mi-ar fi bine
Să fiu tot cu tine,
Dar maică-ta-i rea,
Și decât cu ea,
M-oi face mai bine
Cu gândul la tine
Iconiță mică Într-o biserică.

CUCUL

Oricum te-i preface,
Tot nu ți-oi da pace.
Că și eu m-oi face
Un mic dăscălaș
La cel sfânt locaș.
Și pe la icoane
Oi duce plocoane,
Și m-oi închina
Și le-oi săruta
De luni care pică
Până duminică.
Iar când te-oi zări
Astfel ți-oi grăi:

„Sfântă iconică,
Fă-te păsărică,
Ca să ne iubim,
Să ne drăgostim
La nouri, la soare,
În frunzi, la răcoare,
La stele, la lună
În veci împreună!”

Balaurul

La mijlocul drumului,
La puțul porumbului
Văzui floarea câmpului,
Dar nu-i floarea câmpului,
Și-i chiar ochiul șarpelui,
Șarpe lung cu solzii verzi,
Nici să-l vezi, nici să-l visezi.
Cel balaur din păcate
Înghițise jumătate
Trup cu arme ferecate,
Trupușor de voinicel
Ce striga mereu din el:
„Sai, bădiță ortomane,
Că m-ajunge la ciolane!
Sai, bădiță, de mă scoate,
Că m-apuc' fiori de moarte!”
Iată-n lungul drumului
La puțul porumbului
Că venea, mări, venea
Pe balaur de-ntâlnea
Un viteaz de ortoman
Pe-un cal negru dobrogean.

„Măi balaur! striga el,
Lasă trupul tinerel,
Că te curm pe jumătate
Să-mi răscumpăr din păcate.”

Șarpele se zvârcolea
Și cu șapte limbi grăia:
„Ortomane, Hoțomane!
Bate-ți negrul
Pe de-a-ntregul
Și te du, și fugi de mine
Că nu-i bine nici de tine.”

„Șerpuliță,
Dinți de criță,
Am un paloș de oțel,
Lasă trupul tinerel.”
„Taie-mă, nu mă tăia,
Nu mă las de prada mea,
Ist copil chiar din pruncie
Maica sa mi l-a dat mie,
Că ades îl blestema
Și-i zicea când îl culca:
„Culcă-te, alină-te
Șarpele sugă-mi-te!”
Cel viteaz de ortoman

Izbea negrul dobrogean
Și cu pala lui cea nouă
Pe balaur tăia-n două,
Apoi trupul înghițit,
Plin de rane, otrăvit,
El în cârcă-l ridica,
Sus, la stână se urca
Și în lapte mi-l scălda,
De venin îl curăța
Și cu viața-l dăruia.
Apoi, mări, cât trăia,
Frați de cruce se prindea
Și-mpreună voinicea
Pe balauri de stârpea!

Erculean

Plecat-au în zori
Trei surori la flori.
Sora cea mai mare
S-a dus înspre mare,
Sora cea mezină
Pe mal, în grădină,
Sora cea mai mică
Și mai sălbățică
S-a dus, mări, dus
Pe Cerna în sus
Iar în urma lor
Mulți voinici cu dor
S-au luat cântând
Ș-au venit plângând.
Iată-un căpitan
Căpitan râmlean,
Că mi se ivește,
Pe mal se oprește,
Cu Cerna grăiește:
„Neră limpezie,
Stai de-mi spune mie
Despre trei surori

Plecate din zori.”

„Sora cea mai mare

S-a dus către mare

Pe Dunăre-n jos

La un plai frumos.

Sora cea mezină

S-a dus din grădină

Peste nouă munți,

În codri cărunți.

Sora cea mai mică

Și mai sălbățică

Plânge colo-n stâncă

La umbră adâncă”.

Ercul Erculean,

Căpitan râmlean,

Își repede calul

De răsună malul,

Ș-ajunge-ntr-un zbor

La stânca cu dor.

„Ieși, fată, din piatră

Să te văd odată!”

„Cum să ies din piatră,

Că sunt goală toată

Și mă tem de soare...

Nu m-a soarbe oare?”

„Să n-ai nici o frică,

Fată sălbățică,

Că te-oi lua-n brață,

Să mai prind la viață,

Și te-oi coperi

Și mi te-oi feri

De vânt și de soare,

De-a lor sărutare.”

„Bădiță, bădiță,

De-ți sunt drăguliță,

Soție de vrei,

De vrei să mă iei,

Mă scoate din stâncă,

Din umbră adâncă,

Să-ți ies la lumină

Cu inima plină.”

Ercul Erculean,

Căpitan râmlean,

Calcă peste piatră

Și iată că-ndată

Lumii se arată

O dalbă de fată

Albă, goală toată,

Vie și frumoasă,
Dulce, răcoroasă
Cu păr aurit,
Pe umeri leit.
Cât o și zărește
Soarele s-oprește,
Și fața-i s-aprinde
Și raza-i se-ntinde,
Ca un sărutat
Lung și înfocat.
Iar cel Erculean,
Căpitan râmlean,
Mi-o apucă-n brață
De prinde la viață,
Mi-o strânge la piept
Ș-o leagănă-ncet;
Și-i face-n răcoare
Departate de soare
Cuib de floricele
Ivite la stele.

Blestemul

Pe cel deal, pe cel colnic
Trece-o pruncă ș-un voinic,
Voinicelul hăulind
Și pe murgul netezind,
Iar pruncața suspinând
Și din guriță zicând:
„Ia-mă, bădiță, călare
Că nu mai pot de picioare.
Drumu-i greu și grunțuros,
Nu mai pot merge pe jos!”
„Puiculiță, chip frumos,
Eu te-aș lua bucuros,
Dar mi-e murgul sprintenel în picioare subțirel,
Murgu-i mic și drumu-i greu,
Abia duce trupul meu,
Trupul cu păcatele,
Mijlocul cu armele.”
„Nu ți-e milă și păcat!
De la părinți m-ai luat,
Și-n răi codri m-ai băgat!
Dare-ar Domnul Dumnezeu
Să fie pe gândul meu!

Să te duci, bădiță, duci
Pan-îi pica rob la turci,
Cu picioarele-n butuci
Și cu mâinile-n cătuși!
Să te-ajungă dorul meu2
Unde-a fi drumul mai greu!
Să te bată jalea mea
Unde-a fi calea mai grea!
Murgul să se poticnească, În creștet să te trântească,
Mâna dreaptă să-ți sclintească,
Mâna stângă
Să ți-o frângă,
Să ții dârlogii cu dinții,
Să mi te plângă părinții,
Să te-nsori de nouă ori1
Ca să faci nouă feciori.
Să te mai însori o dată
Ca să faci numai o fată...
Ei să treacă șuierând
Când te-ar auzi plângând,
Ea în palme să-ți tot cară
Apă tulbure ș-amară.
Tu să bei, să bei mereu
Gândind la blestemul meu!

Inelul și năframa

I

Fost-au, fost un crăișor
Tinerel, mândru fecior
Cum e bradul codrilor
Sus, pe vârful munților.
De soție și-a luat
O copilă din cel sat,
Copiliță româncuță,
Toți vecinilor drăguță:
Cu chip dulce luminos,
Cu trup gingaș mlădios
Cum e floarea câmpului
În lumina soarelui.
Iată lui că i-a sosit
Carte mare de pornit
La tabără de ieșit.
El în suflet s-a mâhnit
Și din gură a grăit:
„Draga mea, sufletul meu,
Ține tu inelul meu,
Pune-l în degetul tău.
Când inelu-a rugini

Să știi, dragă, c-oi muri!
 „De mă lași plângând acasă,
 Na-ți năframa de matasă
 Pe margini cu aur trasă.
 Aurul când s-a topi,
 Să știi, frate, c-oi muri!”

II

El pe cal a-ncălecat
 Și pe drum a apucat.
 Mers-a el pân' la un loc
 Și-a aprins un mare foc
 În mijlocul codrului,
 La fântâna corbului.
 Mâna-n sân elși-o băga,
 La năframă se uita...
 Inima-i se despica!
 „Dragii mei, ostașii mei,
 Puișori viteji de zmei!
 Stați pe loc de ospătați
 Și la umbră vă culcați.
 Eu sunt gata de plecat,
 Acasă că mi-am uitat
 Paloșul cel rotilat
 Pe-o masă verde-aruncat”.

Îndărăt el a pornit,
C-un voinic s-a întâlnit,
C-un voinic cu calul mic:
„Noroc bun, tânăr voinic!
Ce veste, de unde vii?”
„Dacă vrei, Doamne, s-o știi,
De altul poate-ar fi bine,
Dar e rău ș-amar de tine!
Tatăl tău că s-a sculat,
Iara-ntreagă ne-a călcat
Pân' ce mândra ți-a aflat
Și pe dâns-a aruncat
Într-un tău adânc și lat!”
„Na, voinice, calul meu
Să mi-l duci la tatăl meu.
De-a-ntreba unde sunt eu,
Tu să-i spui că eu m-am dus
Pe malul apei, în sus
Și că-n apă m-am zvârlit
La copila ce-am iubit.”

III

Tatăl său țar-a sculat,
Tău-ntreg de l-a secat
Și copiii și-a aflat

Amândoi îmbrățișați,
 Pe nisip galben culcați,
 Amândoi senini la față
 De păreau că sunt în viață.
 Atunci craiul s-a căit,
 În mătase i-a-nvelit
 Și-n biserică i-a dus
 Și-n două racle i-a pus,
 Racle mândre-mpărătești
 Purtând semne latinești.

1

Și pe dânsul l-a zidit
 În altar, la răsărit,
 Pe ea-n tindă l-asfințit!
 Iar din el, frate, -a ieșit
 Un brad verde, cătinat,
 Pe biserică plecat.
 Și din ea o viișoară
 Înflorită, mlădioară
 Ce din zori și până-n seară
 Pe biserică s-a-ntins
 Și cu bradul s-au cuprins!
 Tună, Doamne, și trăsnește,
 Tună-n cine despărțește

Dulcea dragoste-nfocată
De-un fecior și de o fată.
Trecu toată primăvara,
Trecu pe urmă și vara,
Inelul nu ruginea,
Nici năframa nu roșea,
C-amândoi erau în viață,
Ea cu lacrimi pe față,
El cu arma la război,
Și se doreau amândoi.
Iată că-ntr-o dimineață,
Într-o zi cu neagră ceață,
Mândrulița se scula,
Fața albă își spăla,
La icoane se-nchina,
Ș-apoi la inel căta.
Dar inelu-i ruginit!
„Vai! drăguțul mi-a murit
Vorba bine nu sfârșea
Și de cale se gătea,
Pe-un cal ager s-aranca
Și la tabără pleca.
Calul zboară ca și vântul
De cutrieră pământul.

Și când toaca-n cer toca,
Ea prin tabără umbla,
Tot pe dragul ei căta,
Și-l găsea sărmanul mort,
Întins veșted sub un cort.
Ea năframa și-o lua,
De trei ori o săruta, Capul, fața-și învelea
Și pe loc moartă cădea.

Păunașul codrilor

I

Pe cel deal, pe cel colnic

Trece-o pruncă ș-un voinic,

Puiculiță bălăioară

Cu cosița gălbioară,

Voinicel tras prin inel,

Mult e mândru tinerel!

Și-i tot zice voinicul:

„Cântă-ți, mândro, cântecul

Că mi-e drag ca sufletul.”

„Eu, bădiță, l-oi cânta,

Dar codrii s-or răsuna

Și pe noi ne-a-ntâmpina

Păunașul codrilor,

Voinicul voinicilor!”

„Aurică drăgunică!

Nici ai grijă, nici aifrică.

Să n-ai grijă pentru tine

Cât îi fi tu lângă mine.

Să n-ai frică pentru mine

Cât oi fi eu lângă tine!”

Puse prunca a cânta,

Codrii puseră-a suna.

Iată că-i întâmpina

Păunașul codrilor,

Voinicul voinicilor.

„Cale bună, românaș!”

„Mulțumim, măi Păunaș.”

„Măi băiete, băiețele,

Măi voinice, voinicele,

Dă-ne nouă pe mândra

Ca să scapi cu viața ta.”

„Ba, eu mândra nu ți-oi da

Pân' ce capul sus mi-a sta,

Că eu când o am luat

În cosițe i-am jurat

Să n-o las de lângă mine

Și s-o apăr de oricine.”

II

Ei de brâie s-apucau

Și la luptă se luau.

Când în loc mise-nvârteau,

Când în susse opinteau.

Nici unul nu dovedea.

Jos nici unul nu cădea.

Iar băiatul cam slăbea,

Brâul i se descingea,
Și Păunul mi-l strângea
Trupușorul îi frângea.
„Mândro, mândrulița mea!
Vin' de-mi strânge brâul meu!
Apăra-te-ar Dumnezeu!
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile.”
„Ba, nu, nu, bădiță frate,
Că vei lupta pe dreptate,
Și oricare-a birui,
Eu cu dânsul m-oi iubi...”
Voiniceii se izbeau,
Și mai tare s-opinteau,
Și mai tare se-nvârteau,
Și mai tare se trânteau.
Din doi unul dovedea,
Din doi unul jos cădea;
Cine că mi-ș dovedea,
Și cu mândra purcedea?
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor!
Cine-n luptă jos cădea
Și-n urmă-le rămânea?

Voinicel tras prin inel,
Moare-n codru singurel!

Soarele și luna

Umbla, frate, mândrul soare,
Umbla, frate, să se-nsoare
Nouă ai
Pe nouă cai
Care noaptea pasc în rai.
Umbla cerul și pământul
Ca săgeata și ca vântul,
Dar toți caii-și obosea
Și potrivă nu-și găsea
Ca sora sa Ileana, Ileana Cosânzeana,
Ce-i frumoasă ca o floare
Într-o iarnă fără soare.
„Surioară Ileano,
Ileano Cosânzeano!
Haideți să ne logodim,
C-amândoi ne potrivim
Și la plete și la fețe
Și la dable frumusețe.
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am fața arzătoare,
Tu, fața mângâietoare.”

„Aleii, frate luminate,
Trupușor fără' de păcate,
Nu se află-adevărat
Frațișă se fi cununat.
Cată-ți tu de cerul tău
Și eu de pământul meu,
C-așa vrut-a Dumnezeu.”
Soarele se-ntuneca,
Sus, la Domnul se urca,
Domnului se închina
Și din gură cuvânta:
„Doamne sfinte,
Și părinte!
Mie timpul mi-a sosit,
Timpul de căsătorit,
Și potrivă n-am găsit
Ca soră-meă Ileana,
Ileana Cosânzeana”.
Domnul sfânt îl asculta
Și de mână mi-l lua
Și prin iaduri mi-l purta,
Doar că l-ar înspăimânta,
Și prin rai încă-l purta,
Doară că l-ar încânta,

Apoi Domnul-Dumnezeu
Cuvânta cu graiul său,
Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se deștepta
Și cu drag îl asculta.
Cerurile strălucea,
Norii din senin pierrea:
„Soare, soare luminate,
Trupușor făr' de păcate,
Raiul tu l-ai petrecut
Și prin iad încă-ai trecut,
Ce mai zice gândul tău?”
„Zice că sufletul meu,
Aleg iadul chiar de viu
Numai singur să nu fiu,
Ci să fiu cu Ileana,
Ileana Cosânzeana!”
Soarele se cobora,
La sora lui se oprea,
Mândră nuntă pregătea,
Pe Ileana și-o gatea
Cu peteală de mireasă,
Cunună de-mpărateasă,
Și rochița neșesută,

Din pietre scumpe bătută.
Apoi mândri, el și ea
La biserică mergea.
Dar când nunta se făcea,
Vai de el, amar de ea!
Candelele se stingea,
Clopotele se dogea,
Sfinții fața-și ascundea,
Preoți în genunchi cădea.
Iar mireasa, vai de ea!
Frig de moarte-o cuprindea
Căci o mână se-ntindea
Și pe sus o ridica
Și-n mare mi-o arunca!
Valurile bulbucea,
Iar ea-n valuri cum trecea
Mreană de-aur se făcea.
Soarele se-nălța sus,
Se lăsa tot spre apus
Și-n mare se cufunda
La soră-sa Ileana,
Ileana Cosânzeana.
Iară Dumnezeu cel sfânt,
Sfânt în cer și pe pământ,

Mâna-n valuri că băga
Mreana-n mână-o apuca
Și-n ceruri o arunca
Și-n lună plină-o schimba,
Apoi Domnul-Dumnezeu
Cuvânta cu graiul său;
Iar când Domnul cuvânta,
Lumile se spăimânta,
Mările se tupila,
Munții se cutremura,
Cerul se întuneca:
„Tu, Ileană Cosânzeană,
Suflețel fără prihană,
Și tu, soare luminate,
Trupușor făr' de pacate!
Cu ochii să vă zăriți,
Dar să fiți tot despărțiți.
Zi și noapte plini de dor,
Arși de foc nestingător,
Veșnic să vă alungați,
Cerul să cutreierați,
Lumile să luminați!”

Șoimul și floarea fragului

Sus, în vârful de brăduț,
S-a oprit un șoimuleț,
El se uită drept în soare
Tot mișcând din aripioare.
Josla trunchiul bradului
Crește floarea fragului.
Ea de soare se ferește
Și de umbră se lipește.
„Florinică de la munte,
Eu sunt șoim, șoimuț de frunte,
Ieși din umbră, din tulpină,
Să-ți văd fața la lumină,
C-au venit până la mine
Miros dulce de la tine,
Cât am pus în gândul meu
Pe-o aripă să te ieu
Și să mi te port prin soare
Pân' te-i face roditoare
Și de mine iubitoare.”
„Șoimuleț duiosla grai,
Fiecare cu-al său trai.
Tu ai aripi zburătoare

Ca să te înalți la soare,
Eu la umbră, la răcoare,
Am menire-nfloritoare.
Tu te legeni sus, pe vânt,
Eu mă leagăn pe pământ.
Du-te-n cale-ți, mergi cu bine,
Făr-a te gândi la mine,
Că e lumea-ncăpătoare
Pentru-o pasăre ș-o floare!”

Brumărelul

Într-o verde grădiniță
Șade-o dalbă copiliță
Pe-așternut de calonfiri,
La umbră de trandafiri.
Trece-un voinicel cu grabă
Și din fugă o întreabă:
„Spune-mi, dalbă copiliță,
Cu rumena ta guriță,
Ești nevastă, ori ești fată,
Ori zână din cer picată?”
„Nici nevastă sunt, nici fată,
Nici zână din cer picată,
Ci sunt floare garofiță,
Răsărită-n grădiniță;
Dar tu, voinicele, spune,
Ești însurat, ori ești june?”
„Eu sunt, dragă, Brumărelul,
Îi răspunse voinicelul.
Eu viu seara, pe răcoare,
De mă culc pe sân de floare,
Și când plec voios cu soare,
După mine floarea moare!”

Ciuma

Frunză verde salbă moale,
Adus-a un nor în poale
Boala cea mai rea din boale!
Noru-n țară s-a lăsat,
Peste oameni a plouat,
N-a plouat ploaie curată,
Dar cu ciumă-amestecată!
Unde-ajunge picătura,
Se închid ochii și gura,
Ochiisă nu mai privească,
Gura să nu mai grăiască!
Plină-i țara, mult e plină
De scaieți de mărăcină;
Unde-stufe prin potici
Sunt morminte de voinici,
Unde-stufe mai dese,
Morminte de jupânese,
Unde-stufe mai rari,
Morminte de fete mari,
Unde-stufe mai vii,
Tot morminte de copii.
Frunză verde porumbică

Stă voinicul la potică.
Ciuma rea îi iese-n cale,
Voinicul zice cu jale:
„Na-ți calul cu armele
Și-mi lasă tu zilele.”
Ea-i răspunde: „Dragul meu!
Cal și arme nu voi eu,
Dar pe tine chiar te vreau”.
Frunză verde garofiță,
Trece-n câmp o copiliță
Cum e crinul înflorit,
Cum e bună de iubit.
Baba Ciuma cea păgână
Mi-o apucă strâns de mână.
Copilița-i zice: „Ciumă!
Nu-mi fii ciumă și-mi fii mumă!
Na-ți salba cu florile
Și-mi lasă tu zilele.”
Ea-i răspunde: „Drăguliță!
Am o neagră sălbuliță
De cercat la gâtul tău,
Care nu te-a prinde rău.”
Frunză verde toporaș,
Iat-un dulce copilaș

Care-alungă-un fluturaș.
Unu-aleargă, unul zboară:
Ciuma-i prinde și-i omoară!
Frunză verde poamă acră,
Iată-o babă, iată-o soacră
Cum o vede
Ciuma-ndată
Dă la fugă spăimântată,
Culegând în calea ei
Pruncușorii mititei,
Nevăstuice tinerele,
Copilițe gingășele,
Feciorași cu mintea crudă
Și bărbați voinici la trudă.
Ducă-s-ar în pribegie!
Ducă-s-ar în cea pustie,
Îndărăt să nu mai vie!

Holera

Jos, pe malul Prutului,
La casele Vâlcului,
Vâlcul bea, se veseleşte,
Cu trei fete se-ndrăgeşte,
De holeră nici gândeşte;
Maică-sa grija-i ducea
Şi cu lacrimi îi zicea:
„Dragul mamei Vâlcule,
Mândrule, voinicule!
Tu tot bei şi veseleşti,
De holeră nici gândeşti,
Lasă-mi-te de beţie
Şi de dalba veselie,
Că holera-i chiar la Prut
Şi chiar dincoace-a trecut!”
Vâlcul ei se supunea,
Patru boi la car punea
Şi pe cal încăleca,
Drumul la vale-apuca,
Apuca-n călătorie
Să facă negustorie.
Când la cotul Prutului,

Prin mijlocul câmpului,
El zarea, mări, vedea
O clonțată ce râdea,
O clonțată-nveninată,
Cu pielea pe trup uscată
Și cu părul despletit
Tot cu șerpi împleticit.

2

Ea din loc în loc sărea,
Spini în urmă-i răsărea,
Iarba câmpului ardea
Și oamenii morți cădea!
„Cale bună, măi drumeț:
Unde mergi așa sumeț?”
„Cale-ntoarsă, cloanță fa,
Unde-alergi curând așa?”
„Merg la casa Vâlcului
De pe malul Prutului
Ca să-i ridic zilele,
Să mă duc cu dânsele.”
„Ale! iazmă călătoare,
Boală rea ș-ucigătoare!
Na-ți calul și armele,
De-mi lungește zilele,

Să-mi mai văd copilele
Că-mi sunt dragi ca soarele.
Na-ți și carul, na-țiși boi,
Numai te du de la noi!”
„Nu vreau arme omenești,
Că eu am arme drăcești.
Am trei coase nevăzute,
Cu ciocan de foc bătute:
Una pentru cei voinici,
Una pentru copii mici,
Una pentru fete mari
Și neveste cu ștergari,
Nu vreau nici carul cu boi,
Ci vă vreau pe toți pe voi,
Să vă umflu zilele,
Să mă duc cu dânsele.”
Vâlcul biet se oțerea,
Holera la elsărea,
Oasele și le-ntindea
Și pe Vâlcu-l cuprindea.
Gură pe gură puneă,
Buze pe buze lipea,
Zilele i se sorbea.
Apoi cloanța iar râdea,

Cu zilele purcedea,
Și voinicul mort cădea
Jos la cotul Prutului,
În mijlocul câmpului!

Bogatul și săracul

Frunzuliță de dudău,
La umbră, la făgădău
Beau săracul și bogatul.
Beau stăpânul și argatul.
Iar bogatul se mândrea
Și-n glas mare poruncea:
„Măi crâșmar,
Măi făgădar!
Adă-mi mie vin de-un ban
Ca să beau cu ist sărman.”
Iar săracul că râdea
Și din gură poruncea:
„Măi crâșmar,
Măi făgădar!
Adă-mi mie vin de-un zlot
Să-l beau cu bogatul tot!
„Măi sărace, sărăcilă,
De ce vrei să-mi faci în silă?
Nu-ți pune punga cu mine,
Că n-ai cămașă pe tine,
Nici nu ai turme de oi,
Nici coșar cu păpușoi,

Nici car mare-n patru boi
Ca să poți cinsti cu noi.”
„Mai bogate, bogățele!
Dacă ai averi de-acele,
Nu-mi scoate ochii cu ele.
Că averile de frunte
Sunt ca un izvor de munte,
Astăzi curge și îneacă
Și mâini scade s-apoi seacă!
De ai turme mari de oi,
Aiși turme de nevoi,
Că pe unde-sturme blânzi
Sunt și lupi mereu flămânzi.”
„Măi sărace, sărăcilă!
Face-mi-aș de tine milă
De n-ai fi tu om pizmaș
Și la inimă vrăjmaș.”
„Măi bogate, bogățele!
Nu fi dușman gurii mele,
Că nu-ți vreau nici rău, nici bine,
N-am ce împărți cu tine.
Tu ai care cu opt boi,
Ai coșar cu păpușoi,
Eu, un cal bun de nevoi!

Tu ai bani de vânturat,
Galbenimulți de semănat,
Eu am numai un topor
Care mi-e bun frățior,
Dar ce-aduni tu într-o vară,
Eu adun numa-ntr-o seară,
Că toporul mi-i vrăjit,
Cu tăișul oțelit,
Și când else-ntoarce-n vânt,
Cad bogații la pământ.
Măi crâșmar,
Măi făgădar!
Adă-o vadră de Cotnar
Și de plată n-ai habar,
Că săracul când cinstește
Varsă sânge și plătește!”
„Tu ai galbeni la chimir,
Eu am un seleaf cu fir,
Și-n seleaf un iatagan
Ce mă scapă de alean.
Tu ai casă și ai masă,
Eu am lunca cea frumoasă,
Și ce-aduni tu într-o vară,
Eu adun numa-ntr-o seară.”

Stejarul și cornul

„Frate, frate de stejar!
Lasă-mă să tai un par
Să-mifac osie la car.”

„Frățioare românaș,
Voios parul da-ți-l-aș
Dac-ai face tu din el
Buzdugan de voinicel,
Ghioagă mare nestrujită,
Cu piroane țintuită,
Și cu dânsa de-ai lupta
Să aperi moșia ta.”

„Cornule, ce nu te-ndoi,
De-o creangă să te despoi,
Să-mifac prăjină de boi?”

„Frățioare românaș!
Creanga lungă da-ți-o-aș
Ca s-o faci arc de război
S-alungi leșii de la noi.
Lasă boii, frățioare,
Și te dă la vânătoare,
Că nu-i timp de plugărie,
Și e timp de vitejie.”

„Codri, codri, mă jur eu
Să ucid cu brațul meu
De tot cornul un dușman,
De stejar un căpitan.”

Călătorul

Trece-un călător și cântă,
Trece pe-o cărare frântă
Prin câmpia înflorită,
Cu inima veștejită.
El se plânge că-n cea lume
Nime știe de-al său nume,
Nime nu se îngrijește
De e mort ori de trăiește.
Surioara Magdalină
L-auzea dintr-o grădină,
Și pe gânduri ea cădea
Și de dor se aprindea:
„Călătorule mâhnit,
Și prin lume rătăcit!
Tu ești pasăre străină
Care cântă prin grădină
S-apoi zboară mai departe
Lăsând inimi înfocate.”
„Surioară mângâioasă!
Mult ești dulce și frumoasă!
Ochii-ți ard și-ți arde fața
Ca garoafa dimineața,

Când de rouă-i încărcată

Și-n lumină se arată.”

„Călătorule mâhnit,

Nu ți-e calul obosit?”

„Nu, drăguță, nicidecum,

Dar e săturat de drum”.

Călătorul se oprea,

Nici că mai călătorea!

Fata de birău

„Fată de birău!
Fă pe dorul meu.”
„Ba, bădiță, ba,
Nu te-oi asculta,
Că mă-i înșela
Și nu mă-i lua.”
„Jur pe mândrul soare
Ce sfârșit nu are!
Că eu vreau să-mi fii
Mamă la copii.”
Fata-l asculta
Și mi-l săruta;
Iar a doua zi,
Când ea se trezi,
Prinsă-a lăcrima
Ș-a se blestema.
Ea se tot bocea,
El îi tot zicea:
„Fată la birău
Și de țaran rău!
Ce plângi la pârău?
Rogi pe Dumnezeu

Ca să te iau eu?
Nu mai plânge, fa,
Că eu te-oi lua
De soția mea
Când se va vedea
Ursul cu cercei
Umblând după miei,
Lupul cu cimpoi
Umblând după oi,
Vulpea cu mărgel
Culegând surcele,
Ș-un iepure schiop
Într-un vârf de plop.”

Mândra din Muncel

Colo jos, pe lângă Tisă,
Merge mândra cam descinsă
Prin ierbuța până-n brâu,
Și ține murgul de frâu,
Murg voinic și pintenog
Care paște busuioc.
Ea se primblă-n poieniță
Și tot zice din guriță:
„Busuiocul l-aș privi,
Mă tem că m-oi zăbovi,
Dar l-oi smulge și m-oi duce
Până dincolo de cruce,
La marginea codrului,
La stăpânul murgului,
Tot pe culmea din Muncel,
La haiducul voinicel.
Cine-a vrea ca să mă ieie
Meargă-acasă să mă ceie,
Meargă-acasă la părinți
Cu inima lui în dinți;
Iar pe când el mă va cere,
Tu, murguțule, -n putere,

Du-mă iute ca un zmeu,
Du-mă la stăpânul tău”.
Mândra calu-ncăleca,
Spre Muncel vesel pleca,
Noapte-n drum o apuca.
Ea mergea, calea-și pierdea
Și-ntr-un râu adânc cădea,
Vai de mândra! vai de ea!
Sufletu-i zburând zicea:
„Sărmanul copilul meu!
Cum rămâne singurel,
Fără pic de mângâiere,
Fără mamă cu durere!”

Românii de pe malurile Dunării

„Fă, bădiță, piatra-n zece
La ist mal curând de-i trece,
Că suntem de soi român.
Nu suntem de neam păgân.
Despică Dunărea-n două,
Să facem dragoste nouă,
Colea-n umbra istor nuci
Pe brațe-mi să mi te culci
Să facem dragoste dulci.
Bădiță, la chip frumos,
Fă-n pădurea cea din dos
Că-i găsi un pătinel
Să durezi luntre din el,
Și-i găsi două nuiiele
Să durezi vâsle din ele”.

„Face-oi, puică, cum mă-nveți,
Face-oi luntre și lopeți
Să despici Dunărea-n două,
Când a ieși lună nouă”.

Iată soarele-a apus,
Crai nou se ivește sus.
Mândrul trage din lopată,

Trece Dunărea îndată,
Iese-n valea înflorită,
Vede puica adormită,
S-o deștepte-i vine milă,
Că-i gingașă; că-i copilă.
Să o lase-i vine dor,
C-are fața de bujor.
„Scoală, puică, să mă vezi,
Să mă vezi șisă nu crezi.”
„Ai venit, ursitul meu?
Noroci-te-ar Dumnezeu!
Vină-n brațe, vin', bădiță,
Să-ți dau miere din guriță,
Miere de floare de tei,
De-i gusta-o să tot cei.”

Muierușcă din Brașău

Sub tufe de clocotel
Zace-un tânăr voinicel,
Cu mândruța lângă el.
„Scoală, scoală, măi bărbate,
Nu mai tot zace pe spate,
Că mi-am urât zilele
Mutând căpătâiele,
Când la cap, când în picioare,
Când la umbră, când la soare.”
„Oh! dragă muierea mea!
Nu pot, nu pot, chiar d-aș vrea,
Boala mea nici că s-a duce
Pân' ce tu nu mi-i aduce
Mură-albastră și amară,
Sloi de gheață-n miez de vară.”
„Oh! drăguț bărbatul meu,
Ajuta-ți-ar Dumnezeu!
Eu toți munții am călcat,
Mură-albastră n-am aflat,
Sloi de gheață n-am găsit,
Că pământu-i încălzit.”
„Muierușcă din Brașău!

Mura-albastră-i ochiul tău

Care mă ucide rău.

Sloi de gheață netopită

E chiar inima-ți răcită

Și de mine dezlipită!”

Dolca

Pe câmpul Tinechiei,
Pe zările câmpiei,
Răsărit-au florile
Odată cu zorile?
N-au răsărit florile,
Ș-a dus Costea oile
De-a așezat stânele
Pe toate movilele.
Azi e luni și mâini e marți,
Pleacă Costea la Galați.
Să ia sare
La mioare,
Și bolovani
La cârlani,
Și tărățe, La oițe,
Și glugi mari
La cei zărari,
Și opinci
La cei voinici.
Iară Costea cum mergea
Cu Fulga se întâlnea.
Fulga cel cu barba neagră

Și cu mintea neîntreagă,
Necăjit și obosit,
De trei zile flămânzit:
„Ale! Fulgo, dragul meu,
Să faci cum ți-oi zice eu:
Mergi la stâna mea cu bine
Să-ți iei un dar de la mine,
Trei mioare de frigare
Ș-încă una de căldare
Ca să-ți fie de prânzare.”
Fulga cel cu barba neagră,
Dar cu mintea neîntreagă,
Sus la stână se ducea
Ș-oile cât le vedea,
Cârduri, cârduri le rupea,
Cu botâul le mâna
În codru la Pandina.
Mare pagubă-și vedea
Că lui, mări, nu-i venea
Nici laptele la mulsoare,
Nici cașul la-nchegătoare,
Nici urda la-nvelitoare!
Costea mult nu se-ngăima,
El dulăii toți chema,

Un caș dulce dezvelea,
Optezeci de felii tăia,
Patruzeci la pui de câini,
Patruzeci la câini bătrâni.
Toți în grabă le mânca
Dar seama nici că și-o da.
Când, la urma tuturor,
Ian că venea-ncetișor,
Schiopătând, schelălăind,
Laturile cam ținând,
Dolca, haita cea bătrână
Ce știa rândul la stână.
Ea venea, nu prea venea,
„Dolca fa, Costea-i zicea,
Unde mi-e averea mea?”
Dolca-ncet schelălăia,
La pământ se întindea.
„Dolca fa, tu ești bătrână,
Tu știi rândul de la stână.
Eu pe tine te-am grijit,
Tot cu lapte te-am hrănit.
Dolcă fa, cum de-ai lăsat,
Gemea Dolca, se culca,
Laba ruptă-și arăta:

„Dolca mea, Dolcuță fa!
Furii laba ți-au rănit
Când la dâșii aisărit?
Dacă-mi ești tu pricepută
Și nu te-arăți prefăcută,
Înainte să apuci
Și la furi drept să mă duci
Pe urmele oilor
Prin pajiștea florilor.”
Dolca vesel se scula,
Câmpul de-a lung apuca,
Botul prin iarbă vârand,
Urmele tot mirosind.
Urma-i ici, urma-i colea,
Dolca nici c-o prăpădea.
Ziua-ntreagă ea mergea
Și-ndeseară ajungea
În codru la Pandina
Ce de foc se lumina.
Când în codru se-ndesea,
Bietul Costea ce zărea?
Fulga masă că-și gătea,
Miei de piele că-i jupea.
Care prin frigări frigea,

Care prin căldări fierbea!
„Masă bună, veselie!”
Striga Costea cu mânie.
Și Dolca se repezea.
La Fulga mereu bătea,
Iar Fulga cum o zărea
Crunt de spaimă tresărea.
„Ale, Fulgo, barbă neagră,
Dar cu mintea neîntreagă,
Când la drum te-am întâlnit
Eu, mări, ți-am dăruit
Trei mioare de frigare
Ș-încă una de căldare
Ca să-ți fie de prânzare,
Și tu, -n loc de mulțumită,
Ca o fiară flămânzită,
Toată stâna mi-ai răpit
Și pe Dolca mi-ai rănit!
Stai, măi Fulgo, barbă neagră,
Să te fac cu mintea-ntreagă.”
Și cum sta și-l judeca,
Inima i-o despica,
Și Dolcăi o arunca,
Iară Dolca n-o mânca,

Inima de vânzător

E venin otrăvitor!

Șalga

Sus pe malul Dunărei,
La perdeaua cu câini răi,
A Șalgăi a vădanei,
Este-o turmă de cârlani
Pășcută de opt ciobani,
Turma Șalgăi cea frumoasă
Ca șoimul de inimoasă.
La perdea-n miezul nopții
Nimerit-au haiducii,
Nimerit-au, năvălit-au,
Paloșele zângnit-au,
Pe ciobani legatu-mi-au,
Alalah! cai arăpești,
Alalah! cai tătărești,
Cum mișcau copitele
Ca șoimii aripele.
Dulăii-mpușcatu-i-au.
Iar pe baciul cel mai mare
Îl fereca și mai tare
Cu coatele la spinare,
De striga că rău îl doare:
„Căpitan Caracatuci,

Vătăjel peste haiduci!
Peste cinci sute și cinci
Tot haiduci de cei voinici.
De-ai făcut vrodată bine,
Fă-ți o milă și cu mine
Și-mi dezleagă brațele,
Rău mă dor sărmanele!”
Căpitanul se-mblânzea,
Brațele-i le slobozea.
Iară baciul cum scăpa,
Mâna-n sânu-și o băga,
Bucium de aur căta
Și de trei ori buciuma,
Văile se răsuna,
Frunzele se clătina,
Șalga-n somnu-i l-auzea,
Din somn Șalga se trezea,
La soacră-sa se ducea
Și din gură așa-i zicea:
„Maică, măiculița mea!
N-auziși tu buciumând
Și văile răsunând?
Nu știi, maică, ciobanii
Rătăcit-au cârlanii,

Ori drumul au rătăcit,
Ori haiduci i-au năvălit?”
Baba soacra răspundea:
„Mergi, te culcă, fata mea,
De ciobani nu te-ngrija,
C-așa bucium' ei cu dor
Când le-i dor de casa lor.”
Soacra bine nu sfârșea,
Șalga iar că auzea
Glas de bucium răsunând,
Pân-în suflet răzbătând.
„ Hei! copii, copii argați!
Somnul dulce voi lăsați,
Ș-un cal iute-mi înșăuați,
Puneți șaua bărbătește,
Să încalec voinicește.”
Ea pe cal se arunca
Și spre Dunăre-alerga
Hăulind și chiuind,
Buzduganul învârtind.
Și din gură-așa răcnea:
„Ian așteapt' așteapt' asteaptă
Să luptăm la luptă dreaptă,
Căpitan Caracatuci,

Vătăjel peste haiduci,
Peste cinci sute și cinci
Tot haiduci de cei voinici!
Stai pe loc să ne-ntâlnim,
Două vorbe să grăim
Și-n arme să ne lovim,
Că mă jur pe Dumnezeu!
Să te-nvăț eu, fătul meu,
Cum se leagă ciobanii,
Cum se pradă cârlanii.”
Căpitan Caracatuci,
Cetaș mare de haiduci,
Se ducea, ducea, ducea,
Nici capul nu-și întorcea.
Șalga-i ici, Șalga-i colea,
Capul din fugă-i tăia!
Capu-n urmă rămânea,
Trupu-nainte fugea,
Sângele pârâu curgea,
Drumul roș că se făcea!
Cică, mări, de pe-atunci,
Când vin cete de haiduci,
Drumul lor nici că greșesc,
Nici că, zău, mai nimeresc

La perdeaua cu câini răi

A Şalgăi, a vădanei

A Şalgăi, a vădanei

De pe malul Dunărei!

Mihu copilul

I

La dealul Bărbat,
Pe drumul săpat,
Merge hăulind,
Merge chiuind
Mihu copilaș,
Mândru Păunaș,
Păunaș de frunte,
Copilaș de munte.
Merge el cântând,
Din cobuz sunând,
Codrii dezmierdând
Din cobuz de os
Ce sună frumos.
Merge cel voinic
Pe-un murgușor mic
Prin mezul noștii,
Prin codrul Herții.
Mult e frunza deasă,
Noaptea-ntunecoasă,
Și calea pietroasă!
Dar când se urca

Și murgul călca
Piatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua.
Merge, mări, merge,
Ș-urma li se șterge
Printre frunzi căzute
Pe cărări pierdute.
Merge tot mereu
Voinicelul meu,
Din frunze pocnind,
Codrii vechi trezind
Și mereu grăind:
„Hai, murgule, hai,
Pe coastă de plai,
Ce lași tu drumul
Ș-apuci colnicul?
Ori zaua te-apasă,
1
Ori șaua te-ndeasă,
Ori frâul cu fluturi,
Ori scumpele rafturi,
Ori armele mele
Ce lucesc ca stele,

De duci așa greu
Trupușorul meu?”
„Zaua nu mă-ndeașă,
Șaua nu m-apasă,
Frâul nu mă strânge,
Chinga nu mă frânge,
Dar ce mă apasă
Și-n drum nu mă lasă,
Că s-ațin pe-aici
Patruzeci și cinci,
Cincizeci fără cinci
De haiduci levinți
Duși de la părinți
De când erau mici
La codru-n potici.
Ș-acum se gălesc
De benchetuiesc
La valea adâncă,
La muchie de stâncă,
La des păltiniș,
Mărunt aluniș;
La masă de piatră,
În patru crăpată,
Cu sârmă legată,

Cu slove săpată,
Cu slove de carte
Cu aur suflate.
Iar la masă, șade
Gata să te prade
Ianuș Ungurean,
Vechiul hoțoman,
Cu barba zburlită,
De rele-nvechită,
Până-n brâu lungită,
Cu brâu-nvelită.
El are, măi frate,
Săbii lungi și late,
Durdă ghintuită,
Inimă-oțelită.
Și mai are încă
Pe-mprejur de stâncă
Voinicei levinți
Cu armele-n dinți.
Feciori buni de mână,
Căliți, tari de vână.
Flăcăi groși în ceafă,
Voinici făr' de leafă!
Cu chivere nalte,

Cu cozile late
Lăsate pe spate.
Ei te-or auzi
Și s-or repezi,
Și amar de tine
Și amar de mine!”
„Hai, murgule, hai
Pe coastă de plai,
Lasă colnicul
Ș-apucă drumul
Că ești cu Mihul!
Lasă-n urmă-ți teamă,
Că te iau pe seama
Istor brațe groase,
Groase și vânoase,
Istuia piept lat,
Latș-înfășurat,
Istui păloșel
Cu buza de-otel.
Unguru-i fălos,
Nu-i primejdios,
Gura lui e mare,
Dar nu mușcă tare.
Câți sunt ei? cincizeci?

Șasezeci, optzeci,
O sută ș-o mie?
Iasă-n cale-mi, vie
Dacă vor să știe
Cine e Mihul,
Mihu Copilul!”
Murgul ca gândul
Lasă colnicul
S-apucă drumul.
„Hai, murgule, hai,
Pe coastă de plai
La poiana grasă,
Dumbrava frumoasă
Cu iarbă-nverzită,
Cu flori înflorită!”

II

Iată-n codru, iată,
Că Ianuș deodată,
Cum benchetuiește
Și se veselește,
Stă, încremenește,
Pe gânduri pornește
Că din când în când
Aude sunând,

Codrii răzbătând
Un mândru cântic,
Cântec de voinic
Ș-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună duios.
Și iată, și iată
Că Ianuș deodată
Tresare și sare
Și zice-n glas mare:
„Voi, vitejilor,
Haraminilor!
Ian stați și ascultați
Ș-amele-apucați,
Că eu cam auz
Un glas de cobuz
Printre frunzi sunând,
Codrii dezmiardând.
Deci voi vă grăbiți,
Curând vă porniți
Să-i ieșiți în cale
Pe deal și pe vale,
La pod, la hârtop,

La lunca de plop,
La potica strâmtă,
La cărarea frântă,
La fântâna lină
Cu apă puțină.
De-a fi vrun viteaz
Cu flori pe obraz,
Să nu mi-l stricați,
Ci să mi-l legați.
Iar vreun fermecat,
De muieri stricat,
O palmă să-i dați
Drumul să-i lăsați!”
Ungurii pornesc
Și calea-i opresc.
Iar cât îi zărește
Mihu le grăiește:
„Voi, voinicilor, Haraminilor,
Cine v-a mânat
Capul v-a mâncat!”
Și nici că sfârșește,
La hartă pornește
Și se învârtește,
Toți îi risipește.

Apoi iar purcede
Prin cel codru verde.
Murgul se urca,
Și când el călca,
Piatra scăpăra,
Noaptea lumina,
Noaptea ca ziua.
Ianuș cum îl vede,
Din loc se repede:
„Voi, vitejilor, Haraminilor!
Dați cu lăncile,
Dați cu flintele.”
„Lăsați flintele,
Lăsați lăncile,
Voi, voinicilor, Haraminilor!
Că eu Mihu sânt,
Și vreau să vă cânt
Un mândru cântic,
Cântec de voinic
Cum n-ați auzit
Cât veac ați trăit.”

III

Iată, mări, iată
Că Mihu deodată

Începe pe loc
A zice cu foc,
Începe ușor
A zice cu dor
Un cântec duios
Atât de frumos,
Munții că răsun,
Șoimii se adun,
Codrii se trezesc,
Frunzele șoptesc,
Stelele clipesc
Și-n cale s-opresc!
Iar ungurii mult
Cu drag îl ascult,
Și Ianuș îndată,
Ca nealtădată,
Glasu-și îmblânzește
Mihului grăiește,
La masă-l poștește.
„Vin' tu, Mihule,
Vin', voinicule,
Să benchetuim
Și să veselim,
S-apoi amândoi

Ne-om lupta noi doi” .

Ei cu toți s-adun,

La masă se pun

Și benchetuiesc

Și se veselesc,

Ploștile ciocnesc,

Vesel chiuiesc.

Dar când au sfârșit

De benchetuit,

Masă de-ospătat,

Vinul de gustat,

Ianuș ungurean,

Mihul moldovean

Deoparte se duc

La luptă s-apuc!

Cruntă-i lupta lor,

Că e pe omor.

Cine c-a pica

Nu s-a mai scula!

Iar ungurii toți,

Lui Ianuș nepoți,

Stau de mi-i privesc

Cum mi se-nvârtesc,

Cum mise smucesc,

Cum mise trântesc
Ca doi zmei, ca lei,
Ca lei paralei
Iată, mări, iată
Că Mihu deodată
În loc se oprește,
Pe Ianuș sucește,
Sus îl opintește,
Jos încă-l izbește
Și-n genunchi îl pune
Și capu-i răpune.
Iar ungurii toți,
Lui Ianuș nepoți,
Stau încremeniți
De moarte-ngroziți.
Mihu mi-i trezește
Și-astfel le grăiește:
„Voi, copiilor,
Haraminilor!
Care s-a afla
De va ridica
Buzduganul meu
Cât este de greu,
Durdulița mea

Cât este de grea
Și zalele mele
Cât îmi sunt de grele,
Acela să vie
Cu mine-n frăție
Ca să vitejească,
Numele să-i crească!”
Ungurii se-ntrec
La pământ se plec
Și-n zadar se-ncerc!
Nici unul nu poate
Să ridice-n spate
Armele culcate
Cu-aur îmbrăcate,
Cu fierferecate.
„Voi, mișeilor, Haraminilor!
Codrul mi-l lăsați,
Jugul apucați
Că nu sunteți voi,
Nu sunteți ca noi
Oameni de mândrie,
Buni de vitejie,
Ci oameni de gloată,
Buni de sapa lată.”

Și cum zice-ndată
Mihul cel voinic
Cu degetul mic
Armele-și ridică,
Pleacă pe potică
Cu murgul voios
Prin codrul frunzos.
Și-n urmă-i vuieste,
Codrul clocotește
De un mândru cântic,
Cântec de voinic,
De-un glas de cobuz
Dulce la auz,
De cobuz de os
Ce sună frumos!
Ca să vitejească
Și-n frunzi să hoțească!
Tot acela zice mai departe:
Că nu sunteți voi,
Nu sunteți ca noi
Buni de haiducie,
Vrednici de hoție,
Ci de sapa lată
Și de cea lopată.

Toma Alimoș

Departe, frate, departe,
Departe și nici prea foarte,
Sus, pe șesul Nistrului,
Pe pământul turcului,
Colo-n zarea celor culmi,
La groapa cu cinci ulmi
Ce răsar dintr-o tulpină
Ca cinci frați de la o mumă,
Ședea Toma Alimos,
Boier din Tara-de-Jos;
Ședea Toma cel vestit
Lângă murgu-i priponit,
Cu țărușul de argint
Bătut în negru pământ.
Și pe iarbă cum ședea,
Mândră masă-și întindea
Și tot bea și veselea
Și din gură-așa zicea:
„Închinare-aș și n-am cui!
Închinare-aș murgului,
Dar mi-e murgul cam nebun
Și de fugă numai bun,

Închinare-aș armelor,
Armelor surorilor,
Dar și ele-s lemne seci,
Lemne seci, oțele reci!
Închina-voi ulmilor,
Uriașii culmilor,
Că sunt gata să-mi răspunză
Cu freamăt voios de frunză,
Și-n văzduh s-or clătina
Și mie s-or închina!”
Iată, mări, cum grăia
Că-n departe auzea
Un nechez ce nechezea
Și se tot apropia.
Toma-ncet mise scula,
Peste câmpuri se uita
Și zărea un hoțoman
Pe-un cal negru dobrogean,
Un cal sprinten voinicesc...
Plătea cât un cal domnesc.
Hoțomanul nalt, pletos
Cum e un stejar frunzos,
Era Mane cel spătos
Cu cojoc mare, mițoș,

Cu cojoc întors pe dos,
Și cu ghioaga nestrujită,
Numai din topor cioplită.
El la Toma-ncet venea
Și din gură-așa-i grăia:
„Ale! Toma Alimoș,
Boier din Țara-de-Jos,
Ce ne calci moșiile
Și ne strici fânețele?”
Boier Toma Alimoș
Îi da plosca cu vin roș:
„Să trăiești, Mane fârtate!
Dă-ți mânia după spate
Ca să bem în jumătate”.
Mane cu stânga lua,
Cu dreapta se înarma,
Paloșul din sân scotea
Ș-așa bine-l învârtea,
Ș-așa bine mi-l chitea
Că pe Toma mi-l tăia
Pe la furca pieptului
La încinsul brâului
Deasupra buricului
Unde-i greu voinicului.

Toma crunt se oțerea...
Manea-n scări se-nțepenea,
Dos la fugă și punea.
„Alelei! fecior de lele!
Căci răpiși zilele mele!
De te-aș prinde-n mâna mea,
Zile tu n-ai mai avea!”
Și cum sta de cuvânta,
Mațele și le-aduna,
În coșuri și le băga,
Pe deasupra se-ncingea
Și la murgu-i se ducea
Și cu murgu-așa grăia:
„Alelei! murguleț mic!
Ale! dragul meu voinic!
De-ai putea la bătrânețe
Cum puteai la tinerețe!”
Murgul ochii-și aprindea,
Nechezea și răspundea:
„Iată coama, sai pe mine,
Și de-acum te ține bine.
Să-ți arăt la bătrânețe
Ce-am plătit la tinerețe!”
Toma iute-ncăleca,

Dupe Mane se lua
Și mereu, mereu striga:
„Alelei! murguleț mic,
Aleii! murgul meu voinic,
Așterne-te drumului
Ca și iarba câmpului
La suflarea vântului!”
Murgul mic se așternea,
Mane-n lături se zărea,
Toma turba și răcnea:
„Tăiatu-m-ai tâlhărește,
Fugitu-mi-ai mișelește.
De te-aș prinde-n mâna mea,
Zile tu n-ai mai avea.
Stai pe loc să ne-ntâlnim,
Două vorbe să grăim,
Două vorbe oțelite
Cu paloșele grăite!”
Mane-n lături tot fugea,
Iară Toma-l ajungea
Ș-așa bine mi-l chitea
Că din fugă mi-i tăia
Jumătate-a trupului
Cu trei coaste-a negrului!

Mane-n două jos cădea,
Toma murgului zicea:
„Alelei! murguleț mic.
Aleii! dragul meu voinic!
Ochii-mi se păinjenesc,
Norii susse învârtesc.
Te grăbește-aleargă, fugi
Și ca gândul să mă duci
Colo-n zarea celor culmi,
La gropana cu cinci ulmi,
Că eu, murgule, -oi muri
Pe tine n-oi mai sări!
Iar când sufletul mi-oi da,
Când nu te-oi mai dezmierda,
Din copită să-ți faci sapă,
Lângă ulmi să-mi faci o groapă
Și cu dinții să m-apuci,
În tainiță să m-arunci.
Ulmii că s-or clătina.
Frunza că s-a scutura,
Trupul că mi-a astupa!”

Român Grue Grozovanul

I

Sus, pe câmpul Nistrului,
Sub poalele cerului,
La coada Ialpăului
Unde fat' zmeoaicele
Și s-adun' zărnoaicele,
Și s-adap' leoaicele,
Multe-s, frate, și mai multe
Corturi mari, corturi mărunte!
Iar în chiar mijlocul lor
Nalță-se-un cort de covor,
Un cort mare și rotat,
Poleit și narămzat,
Cu țăruși de-argint legat,
Parcă-i cort de împărat!
Dar înuntru cine șede?
Dar în el cine se vede?
Ghirai hanul cel bătrân
Cu hamger bogat la sân.
Mulți tătari stau împrejur
Cu ochi mici, ca ochi de ciur,
Și stau toți îngenunchați

Pe covor cu perii creți.
Iar la ușa cortului
Sub stejarul mortului,
Este-un biet român legat,
Legat strâns și ferecat
Ca un mare vinovat.
Român Grue Grozovanul,
Român Grue moldovanul
Care-a sărăcit pe hanul.
Doi tătari țeapa-i gătesc,
Doi amar mi-l chinuiesc,
Dar el cântă-n nepăsare
Parcă-ar fi lamasă mare,
Și dă semn de veselie
Parcă-ar fi la cununie!..
Iată mârzăcițele
Și cu tătărițele
Că la hanul năvălesc
Și cu toate așa-i grăiesc:
„Ale! Doamne han bătrân
Cu hamger bogat la sân!
Fă cu Grue ce vei face
Sufletul să ni se-mpace,
Că de când s-a ridicat

Și-n Bugeac Grue-a intrat,
Mulți tătari el ți-a stricat
Și tătarce-a văduvit,
Fete mari a bătrânit,
Bugeacul l-a pustiit,
Bugeacul pe jumătate
Și Crâmul a treia parte!”
Ghirai hanul cel bătrân
Trage pala pe la sân
Și cu glas crunt de păgân
Zice lui Grue român:
„Ale! Grue viteaz mare!
De la mine n-ai iertare.
Spune-ncalte-adevărat
Mulți tătari tu mi-ai stricat?”
„Ale! Doamne han bătrân,
Lasă cel hamger la sân,
Că eu sunt pui de român
Și nu-mi pasă de-un păgân!
De-i iertare sau de nu-i,
Tot cu dreptul vreau să-ți spui
Că de când m-am ridicat
Și-n Bugeac eu am intrat
Mulți tătari, zău, ți-am stricat

Și tătarce-am văduvit,
Fete mari am bătrânit
Și Bugeac am pustiit,
De bahmeți l-am sărăcit,
Bugeacul pe jumătate
Și Crâmul a treia parte.
Iar Nistrul când l-am trecut,
Pod pe dânsul am făcut
Ca să duc, să car la noi
Averile de la voi;
Să duc care mocănești
Cu copile mârzăcești
Și cu roabe tătarești.
Ale! Doamne han bătrân,
Lasă cel hamger la sân
Și-mi dă moarte de român,
Nu-mi da moarte de păgân,
Las' să mă mărturisesc
Și de suflet să-mi grijesc
La un popă creștinesc
Care zice din psaltire
În cea sfântă mănăstire,
Că mult sunt eu vinovat,
De păcate încărcat;

C-am curvit cu sora ta
Ș-am răpit pe fiica ta,
Ș-am ucis pe frate-tău,
Viteaz mare cât un leu,
Care-a fost dușmanul meu!”
Ghirai hanul cel bătrân
Uită hamgerul la sân,
Și cu glasul oțerit
Pe loc a și poruncit
La mârzaci de cei mai mari
Și la cincizeci de tătari
Pe Grue să-l ducă-ndată
La cea mănăstire naltă!

II

Tătărimea purcedea
Și pe Grue mi-l ducea
La cel popă creștinesc,
Sfânt cu chipul omenesc,
Care zice din psaltire
În cea sfântă mănăstire;
Dacă vedea și vedea,
Grue vreme nu pierdea,
Două cruci numai făcea,
Doamne-ajută! el zicea,

Bardă-n mână apuca
Și-n tătari se arunca
Ca un vânt înviforat
Într-un lan de grâu uscat.
„Aman!” ei cu toți răcneau
Și din fața-i toți piereau!
Dacă vedea și vedea,
El în grabă se ducea
Chiar la grajdul hanului,
Hanului tătarului.
Când la grajd el ce zărea?
Un bahmet ce tot sărea,
Un căluț cam pătrărel,
Ieșea-n vară cincărel.
Grue mi-l apropia;
Mâna-n coamă că-i punea
Și-n podele-l azvârlea,
Așa cal nu-i trebuia!
Dar colo, cât colo, -n fund,
Iată-un negru cal rotund,
Care soare n-a văzut
De când mă-sa l-a făcut.
La el Grue se ducea,
Mâna-n coamă că-i punea,

Din loc nici că mi-l clinea!
Așa cal îi trebuia.
El afară mi-l scotea,
Frumușel mi-l înșeua,
Înșeua și-l înfrâua
Și pe ochi îl săruta
Și pe dânsul s-aranca.
Trei dezbinuri că mi-i da,
Scânteii verzi din ochi îi da,
Și deodată s-arăta
Chiar la ușa cortului
Sub stejarul mortului.
Ghirai han cât îl vedea,
Ofta greu și mi-i zicea:
„Alei! Grue, viteaz mare!
De la mine ai iertare,
De vrei numai să te prinzi
Negrul meu să nu mi-l vinzi,
Să nu-l vinzi la ungurean,
Nici la turc țarigrădean.
Să nu-l vinzi nici la litan,
Că litanu-i om viclean.
Cisă-l vinzi la un român,
Că-i om drept și bun stăpân

Și de mână mai dănos
Și de suflet mai duios
. El pe negrul de-a avea,
Tot de nunți mi l-ar ținea.
Eu la dânsul l-oi vedea
Ori la nunți, ori la război,
Când ne-om lupta noi cu voi.
El că mi l-ar dărui
Sau că i l-oi cumpăni
De trei ori cu venetici,
Venetici de câte cinci.”
Român Grue cam râdea
Și din gură răspundea:
„Ale! mări, han bătrân!
Ori nu știi că sunt român?
De-s român, sunt frate bun
Cu-orice cal viteaz nebun!
Iar de ai bahmeți fugari
Sa nu-l vinzi la vrun muntean
Că munteanu-i om viclean.
Și de ai voinici tătari,
Bahmeți iuți să mă gonească,
Tătari crunți să îndrăznească.
Dă-le voie, dă-le știre

După mine să se-nșire
 Și s-alerge să m-ajungă
 Pe câmpia astă lungă.”

III

Ghirai hanul semn dădea,
 Tătărimea purcedea
 Pe cel câmp nemărginit
 Cu negară învelit
 Și cu troscot coperit.
 Tătărimea se-nșira
 Și fugind se răsfira
 Câte unul, unul, unul
 După negrișor nebunul,
 Negrișor fugea, fugea,
 Cum se fuge nu fugea,
 Ci sărea tot iepurește
 Și-alerga tot ogărește
 Nechezând tot voinicește.
 Alei! voi tătari păgâni,
 Vi s-a stins ziua de mâini!
 Iată Grue dă-napoi
 Și s-aruncă printre voi
 Ca un vânt înviforat
 Într-un lan de grâu uscat;

Și cu negrișor nebunul
Vă ia unul câte unul
Și din fugă vă cosește
Și vă taie chip snopește
Și de-averi vă curățește
Și de boală vă scutește
Și vă lasă-n urma lui
Ca momâi de-a câmpului!
Apoi Grue se pornește
Și-n Moldova se ivește
Ca un soare ce-ncălzește,
Încălzește și rodește,
Că mult bine-n lume face
Sufletul să și-l împace.
Creștinează
Și botează,
Da de fin
Câte-un tretin
Și de fină
O tretină.
Și cunună fete mari,
Fără grijă de tătari,
Și ridică mănastiri
Pentru timp de năvăliri,

Iar pe negru sprintenel
Îl face frate cu el,
Că românu-i frate bun
Cu-orice cal viteaz nebun!

Codreanul

I

Frunzuliță de dudău!
S-a aflat la Movilău
De Codreanul cela rău,
Că se primblă prin ponoare
Prin potice fără soare,
Cu sarică bocsănească
Și căciulă țurcănească,
Nime să nu mi-l cunoască.
Mult e mândru, sprintenel
Cel voinic, cel voinicel!
Și tot cată-un călușel
Roibuleț, cu părul creț
De-al lui Codrean drăguleț.
Mult aleargă, s-ostenește,
Cal pe gânduri nu găsește;
Câți fugari i s-arăta,
El de coamă-i apuca,
Peste tufe-i arunca.
Dacă vedea și vedea
Că norocul nu-l slujea,
În baltag se rezema,

Colea-n vale se lăsa,
Colea-n vale, la strâmtoare
Unde trec mocani cu sare.
Iar în drum cât se punea,
C-un mocan se întâlnea
Și din gură-așa-i grăia:
„Cale bună, măi muntene!”
„Mulțumim, frate Codrene!”
„Măi Mocane frățioare,
Nu ți-e roibul de schimbare?
Să-ți dau chebea din spinare
Ș-un car mare plin de sare,
Un car mare cu opt boi
Să mergi bogat de la noi?”
„Nu mi-e roibul de schimbare,
Nici mi-e roibul de vânzare,
Că cu mama roibului
Plătesc valea Oltului,
Și de-aș vinde pe roibul,
Aș plăti Movilăul.”
„Alelei! mocănaș dragă,
De mine dorul se leagă.
Fă și tu pe dorul meu
Că bun e cel Dumnezeu!

Dă-mi pe roibul drăguleț,
Ca să cerc de-i șoimuleț.
De-i mi-a plăcea umbletul
Eu ți-oi da și sufletul.”
Mocănașul se pleca,
Codreanașu-ncăleca...
Trei rugini el îi trăgea,
Astfel roibul meu fugea...
Văile se limpezea!
Se ducea hoțul răsând,
Fugea roibul nechezând,
Iar mocanul sta plângând
Și din gură tot zicând:
„Alelei! măi Codrenele!
Te vezi de pe sprâncenele
Că ești făcător de rele.
Vin', Codrene, înapoi,
Dă-mi încalte cei opt boi,
Câțiva bani de cheltuială
Și chebea de primeneală.”
„Ba-ți fă cruce, măi mocan,
Zi c-ai cinstit pe Codrean,
Că de-oi veni înapoi
În loc de car cu opt boi,

Ti-oi da niște pumni zgârçiți
 De ți-or părea bani găsiți”
 Și s-a dus, s-a dus, s-a dus
 Pân' ce soarele-a apus.

III

Frunză verde de alună!
 Codreneaș cu voie bună
 Se urca în deal la stână,
 Se urca și chiuia...
 Toți ciobanii că fugea!
 Numai unul rămânea,
 Lângă foc se întindea,
 Bolnăvior că se făcea,
 Codreneaș îl pricepea
 Și din gură-așa-i zicea:
 „Mânca-te-ar lupii cioban!
 La ce te mai faci viclean
 Că ți-oi trage-un iatagan
 De-i sări ca un șoldan!
 Scoal' de-mi alege-un cârlan,
 Cârlănaș de la Ispas
 Tinerel, rotund și gras.”
 El cârlanul și-l lua,
 La ciochine și-l lega

Și cu roibul iar pleca,
Și cu roibul se lăsa
Colo-n vale la Șanta,
La Șanta, la crâșmăreasă
Cu ochi mari de puică-aleasă.
Bea Codrean, se veselește,
Cu Șanta se drăgostește
Și de plată nici gândește.
Bea Codrean și poruncește,
Iar crâșmaru-ngălbenește
Și porunca-i împlinește.
„Măi bădiță, măi crâșmar!
Adă-o ploscă de Cotnar
Și una de Odobești
Dacă vrei să mai trăiești!”
Ploștile Codrean lua,
La oblânc le anina, Crâșmărița săruta,
Și cu roibul iar pleca
Și cu roibulse lăsa
Deasupra Copoului,
Colea-n rediul Breazului,
Locașul viteazului.
El la umbră se punea,
Cârlanu-ntreg și-l frigea,

Masă mândră-și întindea,
Și mânca, bea, veselea,
De potiră nici gândea!
Dar potira-l urmărea,
Potiră arnăuțească
Cu iarbă vânătorească,
Unde-a da să nu greșească!
Codreneaș cât o vedea,
Plosca la gură-aducea,
Iar potira-i tot zicea:
„Dă-te, Codrene, legat,
Să nu te ducem stricat.”
Codreneaș le răspundea:
„Mielu-i gras, ploscuța-i grea,
De sunteți niscaiva frați,
Iată masa și mâncați!”
Arnăuțiise izbeau,
Armele de foc scoteau
Și-n Codrean le slobozeau...
Pieptul lui Codrean sărea!
Iar el rănile-și strângea,
Plumbii din carne-și scotea,
Cu ei durda-și încărcă
Și din gură-așa striga:

„Alelei! tâlhari păgâni!
Cum o să vă dau la câini,
Că de-atâta sunteți buni” .
Apoi durda-și întindea
Și-n plin durda lui pocnea.
Potirașii jos cădeau,
În sânge se vârcoleau.
Iar Leonti-Arnăutul,
Înghiți-l-ar pământul!
Nasturi de-argint că scotea
De-ncărca o șuşanea
Și-n Codrean o slobozea,
Pe Codreanaș mi-l rănea!
Voinicelul meu turba,
În durdă se rezema,
Baltagul și-l ridica,
În Leonti-l repezea
Și capul îi retezea.
Capul de-a dura sărea,
Sângele bolborosea,
Trupul metanii făcea.
Dar Codreanul tot slăbea,
Pe genunchi bietul cădea,
În palme se sprijinea,

Și potira mi-l prindea,
Lega-s-ar moartea de ea!

III

Frunză verde de măcieș,
Pe Codreanu-l duc la Ieși,
La Domnul, la Ilieș.

Și mi-l duc într-un divan
Unde Domnul cu caftan
Și pe cap cu gugiuman
Sta culcat pe-un buzdugan
Lâng-un grec țarigrădean.

„Măi Codrene, voinicele,
Spune tu domniei mele,
Mulți creștini ai omorât
Cât în țară ai hoțit?”

„Domnule, măria-ta!
Jur pe Maica Precista,
Eu creștini n-am omorât
Cât în țară-am voinicit,
Vreun creștin de-l întâlneam,
Averile-i împărțeam.

Cu doi cai de-l apucam,
Unu-i dam, unu-i luam.
Mâna-n pungă de-i băgam,

Jumătate-o deșertam.
Unde vedeam săracul,
Îmi ascundeam baltagul,
Și-i dam bani de cheltuială
Și haine de primeneală.
Iar unde zăream grecul,
Mult îmi ardea sufletul
Pân' ce-i retezeam capul!
În cap mâna că-i puneam,
La pământ îl aduceam,
Căpățâna i-o tăiam
Și la corbi o juruiam!"

Cel grec mândru, coroiat,
Ce ședea cu domnu-n sfat,
Pe Codrean cât l-auzea,
La față se-ngălbenea,
Pe covor îngenuchează
Și din gură-așa grăia:
„(De-a mai fi Codrean vro vară,
Îmi scoate grecii din țară.)
Domnule, măria-ta!
Pe Codreanul nu-l ierta,
Că el capul ți-a mânca
Și foc târgului ți-a da

Și pe doamna ți-a fura” .
Domnul că se speria,
Semn călăului făcea.
Iar Codreanu priceputul,
Priceputul și pățitul,
Semnul domnului zărea
Și din gură-așa grăia:
„Domnule, măria-ta!
Tu pe greci nu asculta,
Că ei viața ți-or scurta,
Grecu-i fiară dușmănoasă,
Grecu-i limbă veninoasă,
Grecu-i boală lipicioasă
Ce pătrunde pân’ la oase!
Iar de vrei tu să mor eu,
Mai lungește veacul meu
Să mă-mpac cu Dumnezeu.
Las’ să mă mărturisesc,
De moarte să mă gătesc,
Și s-ascult slujba cea mare
Din gura popii Macare!”
Domnul pe gânduri cădea,
Semn Armașului făcea;
Porțile se deschidea,

Iar Codreanu-n gândul său

Zicea: „Bun e Dumnezeu!”

IV

Frunză verde de bujor!

La biserică-n pridvor

Sta Codreanul frățior

Cu butucul de picior.

Popa slujbele-i citea,

De moarte mi-l pregătea.

Codrenaș se umilea

Și popii, gemând, zicea:

„Părinte, sfinția-ta!

Mai dezleagă-mi pe dreapta

Să-mi fac cruce cu dânsa,

Să-mi fac cruce, să mă-nchin

Ca să mor ca un creștin.”

Popa dreapta-i dezlega,

El în sân mâna-și băga,

Dalb de paloș că scotea,

De butuc că-l și trântea

Și butucul deschidea:

„Alelei! tâlhari păgâni,

Cum o să vă dau la câini,

Că de-atâta sunteți buni!”

Cum zicea, așa făcea,
Potira măcelărea
Și la curte se-ntorcea
Și-n glas mare-așa zicea:
„Domnule, măria-ta!
Ian deschide-ți fereastra,
Să ne vedem fețele,
Să ne-auzim vorbele.
Să știi, Doamne, să știi bine
Că nu-i vrednic pentru tine
Să omori voinici ca mine!”
Domnul fața și-aprindea,
Grecu-n beciuri s-ascundea,
Curtenii cu toți săreau,
Poarta curții închideau.
Codrenaș dacă vedea,
Paloșul și-l zângănea
Și deodată chiuia:
„Alelei! cal roibuleț,
De-al lui Codrean drăguleț!
Unde ești, voinicule,
Să-mi mai scapi tu zilele!”
Iată roibu-l auzea,
Iată roibul nechezea,

De la iesle se smucea,
La glas de stăpân venea.
Venea vesel ne-nșeuat,
Ne-nșeuat și ne-nfrâuat,
Zbura vesel pe pământ,
Nara-n vânt și coama-n vânt.
Codrenaș se-nveselea,
Pe el iute se-azvârlea,
Printre glonțuri viu trecea,
Zid de piatră nalt sărea
Și, sărind, așa zicea:
„Rămâi, Doamne, pe domnie,
Eu mă duc în haiducie!
Rămâi, Doamne, sănătos,
Că tu vrednic nu mi-ai fost.
Ilieș, rămâi cu bine,
Că nici tu nu ești de mine
Și nici eu nu sunt de tine!”
Scăpatu-mi-a voinicul!
Eu mă-nchin cu cântecul,
Ca codrul cu freamătul,
Ca roibul cu umbletul.
Roibul sare zid în loc,
Scoate voinicul din foc,

Codrul frunza-și îndesește

Pe voinic îl mistuiește.

Rămâneți în veselie.

Ca Codreanu-n haiducie

Și-mi faceți parte și mie.

Vidra

I

Frunză verde peliniță,
Pe cel deal, pe cea colniță,
Primblă-mi-se-o cătăniță
Cu doi bani în punguliță,
Și cu doi în buzunari,
Cu doisprece lăutari,
Și cu doi, trei călușei
Încărcați de gălbenei.
Iar cu dânsa se afla,
Tot pe lună se primbla,
Stoian Șoimul, popă vechi,
Cu potcapul pe urechi,
Ce s-a lăsat de popie
Și de sfânta liturghie
De s-a dat în haiducie.
El de mijloc o ținea,
Lângă pieptu-i o strângea,
Și mereu o dezmierda,
Și mereu o săruta,
Și lăutarii cânta,
Câmpii de se răsuna.

Când fu către dimineață,
 Popa se spăla pe față,
 Barbă neagră pieptăna,
 La baltagu-i se-nchina
 Și pe Vidra mi-o trezea
 Și din gură-așa-i grăia:
 „Știi tu, Vidro, ce-am gândit,
 Știi tu ce m-am socotit?
 Suflecă mânece largi
 Și-mpletește la colaci.

1

Fă colaci mari de doi saci
 Pentru cumnăței burlaci,
 Ș-un covrig de un mertic
 Pentru cumnățel mai mic.
 Apoi haideți amândoi
 Cu cotiga cu doi boi
 Peste codri, peste munți,
 La cei socri cam cărunți.”

II

Amândoi la drum plecau,
 Sus, la munte, se urcau
 Și mereu boii-ndemnau:
 „Hăi Plăvan, hăi Bourean,

Juncănași de-ai lui Stoian”.
Opinteau boii mereu,
La luna, la săptămâna
S-a dus badea să vadă grâul
De-i răsărit, dar era de secerat.
Badea l-a secerat,
În girezi l-a adunat,
Apoi l-a treierat
Cu roibul, cu murgul,
Cu negrul, cu surul,
Și multe care-a încărcat
Și la moara din vale-a plecat.
Mânați, măi, hăi, hăi!
Dar hoța de moară,
Ce păștea brândușe pe costișe,
Dacă a văzut așa povară mare,
Puse coada pe spinare
Și fugi spre lunca mare.
Iar morarul, meșter bun,
Alerga ca un nebun
Și striga, mereu striga.
„Na, morișca, na, na, na”,
Moara tot hodorogea
Și prin apă tot fugea.

Mânați, măi, hăi, hăi!
Iar lelea morăriță,
Bună meșteriță,
Suflecând mâneci și catrință,
Luă un cojoc mișos
Și mi-l îmbracă pe dos
Cu tărățe, cu cojițe,
Prinse moara de cosițe,
Ș-o apucă de călcâi
Ș-o puse pe căpătâi.
Lovi c-un ciocan în șele
De o dete pe măsele;
Atunci moara s-a pornit,
Roțile și le-a-nvârtit
Și pe loc a măcinat
Tot grâul celsecerat.
Mânați, măi, hăi, hăi!
S-a sculat apoi nevasta bădicăi
Si s-a dus în cămară,
A scos o sită de sfară
Și-i păru că-i prea rară.
Ea s-a dus iar în cămară
Și a scos o sită deasă,
Tot cu firuri de mătasă.

Mânați, măi, hăi, hăi!
Frământat-a ș-a dospit
Și cuptorul l-a umplut
Și colacii au crescut.
Apoi lelea c-o lopată
Tras-a unul mare-n vatră,
Un colac rotund, frumos,
Alb ca fața lui Hristos,
Opinteau și suflau greu,
Și cotiga scârțâia
Și calea se-ngreuia.
Iar pe când soarele-i sus,
Pe când șoimul stă ascuns,
Pe când umbra e scăzută
Și se face nevăzută,
Stoian popa se oprea
Și de prânz el poposea
În mijlocul codrului
Unde-i larg voinicului,
În poiana înflorită
Cu frunzari acoperită,
Unde iarba se-mpletește
Și-n vârful se găitânește.
Vidra masă că-ntindea,

Și la masă că ședea
Cu Stoian alătura.
Ei prânzeau și veseleau,
De nimeni grijă n-aveau,
Dar păcatul mi-i păștea,
Și mi l-a rupt drept în două
Ca să ni-l deie tot nouă..
De urat am mai ura,
Dar ne temem c-a-nsera,
Pe Stoian îl zădăra
Și Stoian așa grăia:
„Oliolio! mândruța mea!
De când eu mi te-am luat
Nici un cântec n-ai cântat.
Cântă-ți, mândro, cântecul,
Că mi-e drag ca sufletul.”
„Alei! frate, dragul meu!
Nu mai pofti să cânt eu,
Să-ți cânt cântec haiducesc
Cu viers dulce femeiesc.
Eu dacă ți l-oi cânta,
Apele s-or tulbura,
Brazii mis-or scutura,
Munții mis-or clătina,

Văile or răsuna

Și pe noi ne-a-ntâmpina

Păunașul codrilor,

Voinicul voinicilor,

Iubitul nevestelor,

Drăgălașul fetelor.”

Și-s cărările-ncurcate

Și casele depărtate

Aho! Aho! plugul badei cu 12 boi

Iată-ne sosiți la noi.

Unii mai adaugă și următoarele versuri:

Noi din suflet vă dorim

Acum și până murim

Câte paie sus pe casă,

Atâția galbeni pe masă,

Câți cărbuni în cel cuptori

Atâți mândri gonitori,

Câte fire în manta

Atâtea vaci a făta.

„Las' să vie că nu-mi pasă,

Eu că l-oi pofti la masă,

Și de-a mai vrea altă hrană,

I-oi da trei baltagi pomană.”

III

Puse Vidra a cânta,
Codrii a se deștepta,
Apele-a se tulbura,
Brazii a se scutura,
Munții a se clătina,
Văile-a se răsuna.
Și deodată s-arăta
Păunașul codrilor,
Voinicul voinicilor:
„Hei! Stoiene, bărbărie,
Ce te-ai lăsat de popie
Și de sfânta liturghie
De te-ai dat în haiducie!
Ce ne calci poienele
Și ne paști fânațele?”
„Ce poiene, măi Păune?
Ce fânațe, măi nebune?
Doar pământul nu-i al tău,
Nici al tău nu-i, nici al meu,
Ci-i tot al lui Dumnezeu.”
„Hei Stoiene, bărbărie,
Vorbă multă, sărăcie!
Dă-mi juncanii tăi drept vamă
Și îți cată-apoi de seamă.”

„Ba, juncanii nu-ți dau eu,

Că mi i-a dat Dumnezeu

Să mă scoată de la greu.”

„Dă-mi pe Vidra ta de vamă

Și îți cată-apoi de seamă.”

„Ba, pe Vidra nu ți-oi da

Pân' ce capul sus mi-a sta

Că mi-a dat-o soacra mea

Ca să țin casă cu ea.”

„Dă-mi baltagul tău de vamă

Și îți cată-apoi de seamă.”

„Eu să-ți dau baltagul, eu?

Vin de-l ia tu, fătul meu,

De ți-e sufletu-ndrăzneț,

Cât ți-e graiul de sumeț!”

Ei de brâie s-apucară

Și la luptă se luară

Zi de vară pân-în seară.

Când în loc mi se-nvârteau,

Când la vale s-aduceau,

Nici unul nu dovedea!

Dar Stoian mereu slăbea,

Brâul lui se descingea.

„Vidro, puiculița mea!

Vin' de-mi strânge brâul meu,
Apăra-te-ar Dumnezeu,
Că-mi slăbesc puterile,
Mi se duc averile!”
Iară Vidra mi-i privea,
Ochișorii-i strălucea,
Inimioara-i se bătea
Și gurița-i răspundea:
„Ba, nu, nu, bădiță frate,
Că vă-i lupta pe dreptate,
Și oricare-a birui,
Eu cu dânsul m-oi iubi.”
Stoian popa s-aprindea
Și făcea el ce făcea
Pe Păun că-l aducea,
Și-n pământ că mi-l izbea,
Cât pământul despica,
Pân-în brâu că mi-l băga.
Baltagu-apoi ridica,
Capul lui Păun zbura;
Trupul pe brânci se pleca,
Lui Stoian se închina.
Iar Stoian se întorcea,
La Vidra-ncet se ducea,

Se ducea posomorât,
De gânduri negre muncit
Ca un șarpe otrăvit.
Vidra nici că se clintea,
Ochii-n ochii lui țintea,
Ochii cătau bărbătește
Și pătrundeau femeiește.
Stoian popa mi-i zicea:
„Vidro, fa, nevastă rea!
Când de moarte mă luptam
Și pe tine te rugam
Să vii iute lângă mine
Ca să-mi strângi brâul mai bine,
De bărbat nu ți-a fost milă,
De păcat nu ți-a fost silă
Și cu glas dulce, frățesc,
Zis-ai cuvânt dușmănesc:
Că oricare-a birui
Tu cu dânsul te-i iubi,
Așa este, Vidro fa?”
„Așa-i, Stoiene, așa!
Am zis-o și-ncă-o mai zic
Că mi-e drag cine-i voinic,
De se luptă fără-a cere

Ajutor de la muiere.”
 „Știi tu, Vidro, ce-am gândit?
 Știi tu ce m-am socotit?
 Astă-vară am cosit
 Vro cinci clăi de le-am clădit,
 Patru mi le-am vârfit,
 Iar unei vârful-a lipsit
 Și mi-am pus în gândul meu
 Să-i fac vârful cu capul tău.”
 „Iată capul de mi-l taie,
 Ca să-l pui tu vârful la clăie
 Și te-nvață de la mine
 Ca să mori cum se cuvine!”
 Crunt Stoian se repezea
 Și capul îi retezea.
 Și țâțele-i le tăia
 Și pe câmp le-mprăștia;
 Apoi singur purcedea,
 La socrilor să se ducea.
 „Hei, Stoiene, popă vechi
 Cu potcapul pe urechi,
 Unde-i Vidra cea frumoasă,
 Fata noastră cea frumoasă?”
 „Eu pe Vidra mi-am lăsat

Într-un codru depărtat
Hotărând moșiile
Ș-așezând momâile
Cu capul și țâțele.”
Bine vorba nu sfârșea,
Pe loc cerul s-aprindea
Și trei fulgeri repezea
Pe Stoian popa-l lovea,
În cenușă-l prefăcea!

Serb-sărac

I

Pe-n mijloc de Țarigrad,
La cișmeaua lui Murad
Primblă-mi-se Serb-Sărac
Pe-un cal negru din Bugeac,
Voinicel și sprintenel,
Dar sărac ca vai de el!
Cu saia îmbăirată
Și șalvari de ciorcă lată,
Cotul cinci galbeni luată,
Cu cămașa de mătase,
Vițele-mpletite-n șase.
Cu picioarele-ncălțate
În opinci înhârzobate:
Hârzobul
Și galbenul, Nojița
Și leița, Cureaua
Și paraua.
Primblă-mi-se-n susși-n jos
Pe fugaru-i cel frumos.
Unde negrul nechezea
Tarigradul se trezea,

Turcii toți că alergau
Și pe Serbu-l întrebau:
„Copilaș de Serb-Sărac!
Nu ți-e negrul din Bugeac?
De ți-e negrul vânzător,
Eu îți sunt cumpărător,
Că vreau bine să-l plătesc!
Cu aur să-l cumpănesc.”
„Nu mi-e negrul de vânzare,
Nici mi-e negrul de schimbare,
Că-i voinic și-i pui de zmeu,
Și-i fugar pe placul meu!”
Nepoata sultanului,
Copilița hanului,
Hanului tătarului,
Pe Serb iată că-l zărea,
Din sarai, de la zăbrea,
Și din gură-așa grăia:
„Copilaș de Serb-Sărac,
Mult ești mândru și pe plac!
Vin' colea, lângă zăbrea,
Să-ti dau iuzluci cât îi vrea,
Negrul tău să-l primenești
Și pe mâini să-l potcovești

Cu potcoave de argint
Ce sunt spornici la fugit.
Că știi, frate, pe la noi
Azi e miercuri, mâini e joi,
Mâini ies turcii la halca
Sus, în Haidar-pașa,
Și oricine-a câștiga
Roabă lui hanul m-a da!”
„Florinică din zăbrea
Răsărită în calea mea!
De-țisunt drag, de-ți sunt pe plac,
Mâini vârtej am să mă fac
Să vin turcilor de hac!”
„Copilaș de Serb-Sărac,
Mult mi-ești drag și-mi ești pe plac,
Dar eu, frate, mult mă tem
De căzlarul din harem
Cel cu chipul de arap,
Buzat, negru, ras pe cap
Și cu solzii mari de crap.
El că-și are-un bidiviu
Cu sânge de argint viu,
Un fugar neîntrecut
Care soare n-a văzut

De când mă-sa l-a făcut” .
„De ținut unde și-l ține?”
„De trei ani e ținut bine
Într-o boltă-ntunecată
Sub pământ, în grajd de piatră.”
„De hrănit cu ce-l hrănește?”
„De doi ani îl întărește
Cu floarea trifoiului,
Hrana dulce-a roiului.”
„De-adăpat cu ce-l adapă?”
„Tot cu lăptișor de iapă,
De și-l face lat pe sapă.
Ș-așa, frate, mult mă tem
De căzlarul din harem
Și de mândru-i bidiviu
Cu sânge de argint viu;
Că pe el de-a-ncăleca
Mâini la jocul de halca,
Roabă lui Hanul m-a da!”
„Florinică din zăbrea
Răsărită-n calea mea!
Să n-ai frică De nimică,
Că nu-i cal împărătesc
Ca negrul ist voinicesc!

Orice-alung Cu el ajung,
Oricând plec Păsări întrec!”

II

Trecea miercuri, venea joi,
Turcii mergeau câte doi
Ca să joace la halca
Sus, în Haidar-Paşa,
Şi deodată toţi plecau,
La fugă se aruncau,
Pe câmp luciu se-nşirau.
Iar sultanul, stând pe cal,
Sub un verde cort de şal,
Barbă neagră-şi netezea
Şi cu ochii urmărea.
Alalah! cai arăpeşti,
Alalah! cai tătareşti!
Cum mişcau copitele
Ca şoimii aripele!
Dar căzlarul se-ncrunta,
Bidiviu-şi întărta,
Pe toţi turcii-i întrecea
Şi-nainte se ducea.
Vai! de fata hanului,
Hanului tătarului,

Nepoata sultanului!
Iată, iată Serb-Sărac
Pe-un șoimuț de laBugeac
Că venea, mări, venea
Cuvântul de-și împlinea.
Pe căzlaru-l ajungea,
Ajungea și întrecea!
Iar căzlaru-l viclenia
Și din urmă-i tot răcnea:
„Copilaș cu cal de foc!
Oprește negrul pe loc,
Că-i pică potcoavele
Și-ți răpune zilele.”
Serb-Sărac descăleca,
Potcoavele cerceta...
Nici un cui nu le cădea!
Dacă vedea și vedea,
Bici de sârmă elscotea
Și pe negrul opintea,
Șapte stânjeni că sărea,
Pe arapu-l urmărea.
Punea scară
Lângă scară
Și oblânc

Lângă oblânc
Și dârlog
Lângă dârlog,
Și din fugă cum venea
El în scări se-nțepenea,
De căzlari s-apropia
Două palme-n ceafă-i da,
De pe cal îl ridica
Și pe câmp îl arunca!
Se ducea bietul arap
Rostogolul peste cap,
Și pe câmp se răstignea
Și în urmă rămânea
Buzat, negru, părăsit
Tocmai ca un ciung pârlit!
Iar Serbul se tot ducea,
De halca s-apropia
Și din fugă azvârlea
Djeridul său chiar prin ea.
Apoi vesel se-nturna,
La sultan de se-nchina
Cu adâncă temenea.¹
Iar copila hanului,
Hanului tătarului,

Nepoata sultanului,
Cu ocheana prin zăbrea
Pe voinicu-l urmărea
Și când Serbul se-ntorcea,
Ea-nainte-i se ducea,
Cu năstrapa mi-l stropea,
Cu năframa-l răcorea.
Apoi nunta se făcea,
Și la nuntă petrecea
În cântări și veselie
Cum e rându-l la domnie...
Faceți-mi parte și mie!
Serb-Sarac. Iata-le:
Iar copila hanului,
Nepoata sultanului,
Cu ocheana prin zăbrea
Serbușorul și-l zărea
Și-naintea lui sărea,
Cu năstrapa-l răcorea,
Cu meneștergu-l ștergea
Și la sânu-i mi-l strângea,
Și-n iatac că mi-l ducea,
Nuntă mândră că făcea,
Săptămână,

Lună plină,
Cum e rândul domnilor
Și rândul vitejilor.

Doncilă

Sub cel păr mare din sat
Zace Donciul pe un pat;
Nouă ani și jumătate
De când zace el pe spate!
Pentru dânsul nu e vară,
Nu e dulce primăvară,
Ci numai viață amară!
Pe de-o parte carnea-i cade,
Pe de alta vermii-l roade,
El se roagă tot mereu
Să-lsloboadă Dumnezeu.
Toată lumea l-a lăsat,
Lumea toată l-a uitat,
Numai soră-sa Ancuța,
Anicuța româncuța,
Luceafărul satului,
Salba împăratului,
Nici pe Donciu l-a lăsat,
Nici pe Donciu l-a uitat,
Nouă ani ea l-a cătat,
Nouă ani și jumătate
L-a cătat tot ca pe-un frate.
Zi și noapte l-a vegheat,

Perne albe i-a mutat
Când la cap, când la picioare,
Când la umbră, când la soare!
Într-o zi el o vedea
Că de plâns se ascundea
Și cu jale-așa-i zicea:
„Ce-i, Ancuțo, draga mea?
Ochișorii tăi frumoși
Sunt ca doi luceferi roși:
Poate că ți-a venit greu
De când tu mă cați mereu?”
„Ba, ferească Dumnezeu!
Nu-i asta, drăguțul meu.
Dar un plâns m-a apucat
Că pe fetele din sat
Grea urgie a picat!
Că știi, frate, un mârzac
A sosit de la Bugeac
Și prin țară face jac.
Lângă sat els-a oprit
Sub un cort mare pâslit,
Și-orice vrea tătarul cere
Tot în silă și-n putere.
De tot omul de pe-aici

Zece galbeni venetici,
Și de fiecare casă
Câte-un miel și-o juncă grasă,
Iar pe noaptea fiecare
Cere câte-o fată mare!
„Hei, Ancuțo, draga mea,
Facă Dumnezeu ce-a vrea!
Tu să n-ai nici o păsare.
Fierbe lapte-ntr-o căldare
De-mi gătește-o scăldătoare
Și mă freacă-ntr-un noroc
Cu floare de busuioc,
Doar mi-ar potoli cel foc,
Apoi adă-mi haine dalbe,
Cusute cu firuri albe;
Adă-mi și armele mele
Ce lucesc ca niște stele.
Apoi cheamă din câmpie
Calul meu de voinicie
Care plânge când mă vede,
Și de-i zic că mor, nu crede!”
El în lapte se scâldea,
Cu busuioc se freca,
Haine dalbe îmbrăca,

Calul și-l încăleca,
Și cât se vedea călare,
Striga tot în gura mare:
„Rămâi, soro, sănătoasă
Ca o viorea frumoasă
Într-un păhărel pe masă!
Și tu, Șoime, ce nechezi
Și de boala mea nu crezi,
Să te văd cum te repezi,
Când înmine mă gândesc
Să răpun cap tătäresc!”
Șoimul vesel necheza,
Zborul iute-și repezea,
Iepurește, ogărește,
Păsărește, fulgerește,
Și-ntr-o clipă ajungea
La cortul lui Crâm Hogea.
„Bun sosit, ghiaur Doncilă!
De-mi aduci vreo copilă,
Adă-mi tu pe soră-ta,
Că nu doresc pe alta.”
„Îți aduc altă mireasă,
Mai frumoasă, mai aleasă,
Care, când te-a săruta,

Halal de viata ta!”

„Cine-i, bre Doncilă, cine?

Unde, unde-is-o văd bine!”

Iat-o ici în brâu lamine!

Ian vezi cât e de frumoasă,

De subțire, de lucioasă,

Ce glăsuț zângănitor

Scoate când o prinde dor,

Dar mănâncă om de viu

Și taie cap de deliu.”

„Ah! amar, amar Doncilă!

N-am cerut așa copilă.

Du-te cu dânsa-napoi,

Că eu plec azi de la voi.”

„Ba nu! vreau să te cunun,

C-am juratsă fiu azi nun.”

Pala-n aer fulgera

Capul mârzăcesc zbura!

Apoi Donciulse-ntorcea,

Anicuței de zicea:

„Bietul om! noroc nu are;

I-am dus lui o fată mare,

Și numai dintr-un sărut,

Capul lui și l-a pierdut!”

Chira

La Brăila-n vale
Şapte bolozale
Şi şapte sandale
Descarc la zamboale
Şi-ncarc la stamboale,
Descarc băcălii
Şi-ncarc dimerlii,
Tot de grâu mărunț
Şi de arnăut,
Dar cine descarcă
Şi cine încarcă?
Un arap bogat
Negru și buzat
Cu solzi mari pe cap,
Ca solzii de crap;
Şi cu buze late,
Roşii și umflate,
Şi cu ochi holbați
Şi cu dinți smălțați.
Dar pân' descărca
Şi pân' încărca,
El ce mai făcea?

Tot pe mal ședea
Și mânca și bea
Sub verde frunzar
De crengi de stejar.
Iată-o copiliță,
Cu albă cofiță;
„Chiro, Chirolină,
Floare din grădină!
Ghelai tu cu mine
Că te-oi purta bine;
Bine te-oi purta
Și ți-oi cumpăra
Rochiță cu zale
Lăsată pe șale,
Rochiță în bolduri
Lăsată pe șolduri.
Și paftale mari
De mărgăritari,
Și paftale mici
Tot de irmilici.”
Chira tot râdea
Și îi răspundea:
„Alei, Arăpilă,
Ale! măi Buzilă!

Unde s-a aflat
Că s-a-mpreunat
Corbi cu turturele,
Șerpi cu floricele,
Urși cu căprioare
Și nouri cu soare?”
Iară cel arap,
Cu solzi mari pe cap,
Cât o auzea
Se și repezea,
În brațe-o lua,
În caic intra
Și se depărta,
Către Sulina.
Iar frații Chirei,
Hoții Brăilei,
Șerpii Dunărei,
La mal alergau,
Pe Chira strigau
Și-not mise dau,
Și se cufundau
Și când se iveau
În caic săreau,
Și pe cel arap

Îl dau peste cap.
Apoise-ntorceau
Și Chirei ziceau:
„Soră ticăloasă!
Soră păcătoasă!
Spune la tustrei
Care moarte vrei?
Moarte luminată
Ori întunecată?”
„Fraților mei!
Vă jur la tustrei,
Jur pe Dumnezeu,
Pe Sufletul meu!
Că-s nevinovată
Ca apa curată.
Ah! drăguții mei,
Nu-mi fiți dușmănei,
Nu vă-ntunecați
Nu vă încruntați,
Că-s o biată fată,
Zău! nevinovată!”
Iar frații Chirei,
Hoții Brăilei,
Șerpil Dunărei,

Acasă-o duceau,
Apoi ce făceau?
O legau de-un par,
De-un par de stejar
Și pe lângă ea
Vreascuri aduceau.
Și ce mai făceau?
Trupu-i cătrăneau
După ce-l goleau,
Apoi foc îi dau
Și-astfel o mustrau:
„Soră ticăloasă!
Soră păcătoasă!
Unde s-a aflat
De s-a-mpreunat,
Corbi cu turturele,
Șerpi cu floricele,
Urși cu căprioare
Și nouri cu soare?
Arzi în foc nestins,
De noi trei aprins.
Și te fă tăciune
Și te fă cărbune
Cu-arapi de vroiești

Ca să te iubești!”
Focul-aprindea,
Vreascurile-ardea,
Para se suia,
Chira, vai de ea!
Gemea și plângea,
Trupul își frângea,
Și amar zicea:
Frățiorii mei,
Mă rog la tustrei,
Faceți-vă milă
De-o biată copilă.
Ah! mă doare foarte!
Ah! mă tem de moarte
Fie luminată,
Fie-ntunecată!
Vai ș-amar de mine,
Iată moartea vine,
Vine, se repede
Și nime nu-mi crede!
Măiculița mea,
Ce pedeapsă grea!
Focul mă cuprinde,
Carnea mi-o aprinde;

Maică, unde ești
De mă părăsești?
Maică, mor ah! mor
Și la tine zbor!”
Chira tremura,
În foc se lupta,
Și amar striga;
Apoi lin ofta,
Capul își pleca,
Sufletul își da!
Iar trupu-i ardea,
Trupu-i se roșea,
Trupu-i se-nnegrea,
Carnea sfârâia,
Oasele trăsnea,
Para pâlpâia,
Fumul se-nvârtea,
Iar când trupul ars
Cenușă-a rămas,
Frații câte trei,
Șerpii Dunărei,
Oasele strângeau,
Cenușă-alegeau
Și-n vânt o zvârleau:

Și astfel grăiau:
„Oase păcătoase,
Pulbere de oase!
Mânca-v-ar pământul
Și v-ar duce vântul
Peste nouă mări,
Peste nouă țări,
În pustiu golit
Și nemărginit!”
Pulberea zbura,
La cer se-nălța
Și-n cer aduna
Nori îngrozitori,
Nori răzbunători
Care se-nvârteau
Și din sân scoteau
Trei fulgeri de foc
Căzute pe loc
Peste cei trei frați
Crunți și ne-mpăcați.

Rada

La cea casă mare
Cu ferești în soare,
Multe buți de toate
Se lovesc în coate,
Buți mari, ne-ncepute
De câte cinci sute,
Ș-altele mai mici
De-o sută și cinci.
La cea casă mare,
Cu ferești în soare
Vinu-i bun și rece,
Mult vinaț se trece
Că-l vinde Rădița,
Rada crâșmărița,
Și-l beau cazaclii,
Negustori de vii.
Iar unul din ei,
Căpitan Matei,
Cazacliu bătrân
Și cu moartea-n sân,
La Rada căta,
Din suflet ofta

Și-apoi cuvânta:

„Rado, Rădișoară,

Mândră viișoară!

Ia-mă tu pe mine

Că te-oi ținea bine

Și ți-oi da eu ție

Ruble chiar o mie,

Papuci în badii

Aduși din Indii,

Blană lungă, moale,

Cu samur în poale,

Și un așternut

Cu aur țesut.”

Rada mi-l vedea

Și îi răspundea:

„Căpitan Matei,

Mă vrei, nu mă vrei,

Cât ești de bogat

Nu mi-i fi bărbat,

Că ți-e barba sură

Și n-ai dinți în gură.

Bărbat oi lua

Care s-a afla

Dunărea să-noate

Ridicând din coate,
 În picioare stând,
 Buzdugan purtând.”
 Nime nu s-afla
 Care cuteza
 Din cei cazaclii
 Negustori de vii.
 Iar un argăţel
 Tânăr, voinicel,
 Pe loc s-apuca
 De se încerca.
 Dunărea trecea,
 Şi iar se-ntorcea
 Din coate-notând
 În picioare stând,
 Buzdugan purtând.
 Rada-nveselea
 Şi astfel grăia:
 „Vin’, voinicule,
 Argăţelule!
 Pe tine te vreau,
 Bărbat să te iau,
 Că-i o zicătoare
 De însurătoare:

Cine bate Dunărea

Nu mi-l bate muierea!”

Legende

Dumbrava roșie

Poem istoric (1497)

I - VISUL LUI ALBERT

Albert, craiul Lehieii, făcut-a un vis mare,
 Un vis de năvălire, de-nvingeri glorioase!
 El se văzu puternic, pe-un armăsar călare,
 Înfiorând cu spada-i popoare numeroase.
 Din Miazăzi fierbinte în recea Miazănoapte,
 Din Răsăritul mândru l-Apusul lucitor
 El auzi prin visu-i mii, mii de mii de șoapte
 Crescând în zgomot falnic, gigantic, imnător,
 Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume,
 Purtând, nălțând ca fală un nume... al său nume!
 Albert, craiul Lehieii, trufaș, semeț, ușor,
 Ademenit, se crede stăpân pe viitor
 Și-aruncă ochi de pradă pe țările vecine:
 Care din ele, zice, mi-ar cuveni mai bine?
 El stă puțin pe gânduri, apoi cu mare glas:
 Moldova este pragul întâiului meu pas!
 În țara aceea mica, neîncetat lovită
 De dușmani fără număr și-n veci nebiruită,
 În care toți bărbații sunt zmei ce s-au luptat
 Cu leahul, cu maghiarul, cu turcul încruntat,
 Și unde pe sub iarbă câmpiile frumoase
 Ascund troiene albe de-a dușmanilor oase,
 Un domn viteaz, un Ștefan, adună de mulți ani
 O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
 Voi merge la Moldova, la Ștefan drept voi merge,
 Și lucii de pe frunte-i cu spada mea voi șterge,
 Iar lumea îngrozită, privind spre răsărit,
 Vedea-va-n loc de soare al meu chip strălucit!
 A zis, și-n nerăbdare-i pe lângă el în grabă
 Adună-a lui armată deprinsă la omor,

Urdie numeroasă de fiare ce se-ntreabă:
 Spre care orizonturi sălta-vom noi în zbor?
 În care parte-i hoitul promis l-a noastre gheare
 Să-l rupem într-o clipă, să-l roadem, înghițim?
 În care țări: teutone, române sau maghiare
 Vrea Albert, craiul nostru, pustiul să-l lățim?
 Așa zicea cu fală a lui Albert oștime,
 În cete adunată pe câmpul din Dombrova,
 Când, prin văzduh, deodată, o gură din mulțime
 Rosti cu glas de taur sălbatic: La Moldova!
 Ura! strigă lehimea, întocmai ca un tunet,
 Și văi și munți și codri răspunseră-n răsunet
 Ura!... și-n dor de sânge armata crunt aprinsă
 Ca un șuvoi de toamnă pe drumuri se întinse,
 Cu tunuri largi și grele, cu flinte lungi, cu spade
 Ce viu luceau la șolduri și-n teacă zângăneau,
 Cu armăsari zburdalnici ce vesel nechezeau,
 Mergând toți, cai și oameni, să calce și să prade.
 În fruntea lor magnații mândri, bătrâni și tineri:
 Toporski veteranul ce poartă barbă albă
 Înconjurat de neamuri: feciori, nepoți și gineri,
 Formându-i o vitează și glorioasă salbă.
 Drodeck, zis Falcă-Tare, ce-n gândul lui se jură
 Atâți români să darme câți are dinți în gură.
 Zciusko neîmpăcatul, cu brațe lungi și tari,
 Care-n Bugeac ucis-a trei sute de tătari.
 Biela cel nalt, subțire ca trestia de baltă,
 Ce-n lupte sângeroase ca dânsa se mlădie,
 Cu sabia-i turcească tăind în carne vie,
 Pe când fugaru-i sprinten nechează, mușcă, saltă.
 Gorow și Zablotowski, amici jurați pe moarte
 Să-mpartă soarta bună, să-nvingă rele soarte,
 Și care în trei rânduri scăpat-au din robie,
 Prin degetele morții trecând cu vitejie.
 Ei zbor pe doi cai gemeni, râzând în hohot mare
 Cu alți ca dâșii tineri, baroni, comți palatini;

Glence din Pocuția, Zbaloș Litfan ce are
 Un cârd pletos de zimbri în codri de arini.
 Gavril de Moravița, frații Grotov, Huminski,
 Mardela Veneticul, Tecelski și Pruhninski,
 Iarmeric Mazovitul și Kozjatic Ucranelul,
 Ce crește cai sălbatici și-i prinde cu arcanul.
 Ei merg, bătând din pintoni!... Zburdalnica lor ceată
 Străluce de departe în haine poleite:
 Dulămi cu flori de aur la piept împodobite
 Și-ncinse cu paftale de piatră nestemată,
 Ciapce purtând un vultur și pene la mijloc,
 Încălțăminte roșii de piele de Maroc,
 Și frâie țintuite, și argintate șele,
 Și armorii cusute pe colțuri de harșele.
 Ei merg jucându-și caii, și veseli între ei
 Vorbind de cai, de lupte, de-amor și de femei,
 Tot ce-i mai scump în lume și dă un farmec vieții
 Pe timpul mult ferice și viu al tinereții.
 Ei merg precum ar merge la simplă vânătoare,
 Glumind în nepăsare de moartea ce-au să-nfrunte,
 Urmați de steaguri multe, urmând în foc de soare
 Pe hatmani, capi de oaste, cu Albert craiu-n frunte...
 Și astfel în Moldova ei dau cu toți navală!
 Dar când trecu hotarul, al regelui cal tare
 Se poticni... O buhnă țipă în ziua mare,
 Și moartea-și găsi coasa în acea zi fatală!

II -ȚARA ÎN PICIOARE

Ce vuiet lung de care, ce tropot surd de vite,
 Ce freamăt de suspinuri, de glasuri nădușite
 S-aud în sânul nopții prin neagra-ntunecime
 Și către munți se-ndreaptă l-a codrilor desime?
 Din când în când sub nouri, trecând ca o săgeată,
 Clipește o lumină și ca prin vis arată
 Bătrâni cu fruntea goală plecată spre pământ,
 Femei cu prunci în brațe și pletele în vânt,

Copile spăimântate mânând turme de oi
 Și flăcăuași în fugă mânând cârduri de boi.
 Pe jos, pe cai, în grabă toți părăsindu-și satul,
 Fugând cu vaiet, lacrimi, căci i-a ajuns păcatul,
 Se duc pribegi și palizi, în sân de mănăstiri.
 Dar unde sunt bărbații, voinicii, junii, tarii,
 Să-și apere părinții, nevestele și pruncii?
 Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
 Ș-o zguduie, ș-o darmă, ah! unde sunt stejarii?
 Stejarii sunt la locul lor, față cu furtuna!

.....

Acum de zece zile și zece nopți totuna,
 Din munți și pân la Nistru, pe culme și pe dealuri,
 Lungi buciume răsună, dând tainice semnaluri;
 Și călărași din fugă prin sate, prin orașe
 Crainesc: Săriți cu toții pe litfele trufașe!
 Viteazul Ștefan-vodă vă cheamă-n vitejie.
 Cine-i mișel să fugă, cine-i român să vie!
 Toți au răspuns: „Trăiască Moldova! și s-au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
 Și-a sărutat odorii, și-a ascuțit toporul,
 Și-a prins din câmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută,
 Apoi, făcându-și cruce, zicând un: Doamne-ajută!,
 Ca șoimul de la cuibu-i voios și-a luat zborul.

Astfel din țara-ntreagă plec cete înmiite
 Cu arce, barde, coase și ghioage țintuite,
 Purtând căciuli de oaie, mintene-n flori cusute
 Și barbe neatinse, al bărbăției semn.
 Ei merg de-a drept prin codri, pe lungi cărări pierdute
 Călări pe șele goale, cu scările de lemn,
 Și trec în zbor prin arbori ca demoni de urgie,
 Și umbra scânteiază de-a ochilor mânîe.
 Tot astfel și boierii, stăpânii de moșii.
 Înconjurați de gloate, din casele lor pleacă,

Privind cu mulțumire zburdalnicii lor fii
 Cum știi să-și poarte caii și-n fugă să se-ntreacă.
 Soții, surori și mame suspină-n urma lor;
 Dar ei alerg ferice la câmpul de omor.

Coman de la Comana, un uriaș de munte
 Ce intră prin bârloage și prinde urșii vii,
 Aduce după dânsul mulți vânători de frunte,
 Născuți pe plaiuri nalte, trăiți în vijelii.
 Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig
 Râd și de frigul morții cum râd de-al iernii frig;
 Și mulți cobor din munte ca lava din vulcan,
 De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.
 Velcea, bastard lui Șarpe, ca șarpele pe apă
 Alunecă prin dușmani și mult cumplit îi mușcă.
 În luptă, când i-e sete, cu sânge se adapă,
 Și drept potir el are o țevie de pușcă.
 El vine din Hârtoape cu Purice-Movilă
 Și cu Roman-Pribeagul, ce nu mai știi de milă.
 Scheianul și Mircescul, vecini de pe Siret,
 Învingători de unguri, s-au prins cu jurământ
 Nici chiar sub brațul morții să nu dea îndărăt
 Pân n-or intra cu leahul pe-al leahului pământ,
 Și Zimbrul de la Scheie și Zimbrul din Mircești
 Se duc să ia în coarne pe vulturii leșești.
 Bătrânul Matei Cârjă are-mprejurul lui
 Cinci sute de năprasnici ce vin dinspre Vaslui,
 Toți racoveni!... Iar Cârjă, om înțelept și harnic,
 E-n floare când se simte călare pe Șargan.
 Glumeț, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic:
 Am să mă fac, nepoate, din Cârjă buzdugan!
 Negrea, zâmbind, răspunde: Ai cărja bătrâneții
 La sfaturi, iar în luptă ai brațul tinereții.
 Și, ajungând cu toții la Racova devale,
 O cruce luminoasă le se-arăta în cale.

Așa, cu mic, cu mare, apărătorii țării,
 Ieșiți ca frunza-n codri la vântul primăverii,
 Din văi adânci se urcă, din piscuri se cobor,

Trec râpile în salturi, trec râurile-not
 Ș-aleargă-n neodihnă, voinicii, cât ce pot
 La glasul țării scumpe ce-i cheamă-n ajutor.
 Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei,
 Ș-acolo se adună la strânte potici,
 Pândind, ca vânătorii, mișcările jivinei,
 Și tot rugând: .ă, Doamne, să treacă pe aici!
 Merg alții la Suceava să facă pe Albert
 A pierde oaste multă și mult timp în deșert;
 Iar alții la Cotnarul iubit și podgoriu,
 Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
 Tăutu cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeț,
 Și Trotușan și Boldur, cu suflet îndrăzneț,
 Și unde Ștefan-vodă înfipt-a steagul său,
 Strigând la cer: Ajută-mi, o! sfinte Dumnezeu!

III - TABĂRA LEȘEASCĂ

Pe-o culme prelungită ard mii și mii de focuri
 Ca stele semănite în numeroase locuri.
 Se pare că tot cerul căzut e pe pământ
 Și c-au rămas în urmă-i un haos, un mormânt,
 Atâta întristare și-atâta-ntunecime
 Împrăstie pe boltă a norilor desime.

Un zgomot lung se-nalță din culmea luminată,
 Unindu-se în aer cu tunete cerești.
 E zgomotul orgiei!... Iar zarea depărtată
 Roșește-n foc de codri și sate românești.

Aici beții și danțuri și chiote voioase,
 În fund suspinuri, vaiet și plângeri dureroase!
 Aici de pofte rele sunt ochii toți aprinși,

Acolo curge sânge, acolo-s ochii stinși,
Căci astăzi celebrează lehimea-n sărbătoare

Ostașii pretutindeni formați în dese grupe
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămânziți,
Desfundă largi antale, beau lacom fără cupe,
Se ceartă, râd în hohot și urlă răgușiți.
Ca dâșii, câini de lagăr la praznic luând parte,
Schelălăiesc sălbatic, rod oasele deoparte,
În mijlocul orgiei turbate ce tot crește;
Iar printre câini și oameni pe iarbă stau căzute
Femei, prada orgiei, cu mințile pierdute...

Și însă vântul nopții prin lagăr vâjâiește,
Ș-un glas din umbra neagră la toți strigă de-a rândul.
Orbi! orbi! la masa morții voi vă mâncați comândul!

Magnații juni, sub corturi, pe perne de matase
Deșartă cupe pline cu vin de la Cotnar,
Cântând cu fericire: De viață rea nu-mi pasă!
Iubită-mi e pe brațe, în viață nu-i amar!
Și fiecare strânge la pieptu-i cu-nfocare
O fiică de-a Podoliei, frumoasă și balaie,
Cu buze pârguite la foc de sărutare,
Și ochi ce-noată-albaștri în galeșă văpaie.
Și fiecare simte că mintea-i se desfrână,
Având lângă-a sa gură o gură voluptoasă,

Și-n brațe-i o copilă ce râde amoroasă,
Ș-un sân rotund ce saltă vioi sub a sa mână.
Ferice, mult ferice de dâșii!... fața râde,
Inima zboară, raiul în cale-i se deschide.

Și însă vântul nopții prin corturi vâjâiește,
De tunete cumplite văzduhul clocotește,
Ș-un glas pierdut în umbră tot strigă ne-ncetat:

Orbi, orbi!! moartea v-așteaptă c-un ultim sărutat!

Cortul regal e splendid! Duzini de candelabre
 Revarsă-a lor lumină pe-o masă ce se-ntinde
 Sub table încărcate de scule și merinde
 Și sticle largi cu vinuri spaniole și calabre.
 În mijloc stă-n iveală un cerb de patru ani,
 Încins pe-a sale laturi cu șiruri de fazani,
 Și două piramide de fructe mai alese,
 În Asia-nflorită crescute și culese.

Albert în fruntea mesei lucește ca un soare,
 Înconjurat de oaspeți în haine de splendoare.
 La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund
 Apare-ntr-o dulamă de roș postav de Lund.
 La stânga-al Cameniței episcop vechi, Lonzinski,
 Ș-alătura cu dâșii se văd: Sbignew Țenczynski,
 Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski castelanul
 Radomiei, și Creslau Roza, numit Decanul,
 Și graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei,
 Care-au adus la luptă cincisute de cruciați,
 Și falnicii Toporski, vechi neași de-ai Lehieii,
 Și alți de frunte nobili, din cei mai însemnați.

Toți gustă din merinde, deșartă largi pahare
 În sunetul metalic de vesele fanfare;
 Și sângele prin vine se scurge mai fierbinte,
 Ș-avântul crește-n suflet și nebunia-n minte...
 Când regele ridică o cupă de vin plină
 Și glasul său puternic acest toast închină:
 Eu, Albert, domnul vostru, și al Lehieii rege,
 Intrat-am în Moldova ca leu învingător!
 Mâini este ziua luptei... Nimic nu s-a alege
 De Ștefan al Moldovei și de al său popor.
 Cum beau această cupă, așa mândra Lehieii
 Să-nghită această țară! Așa să fie! Fie!

Vivat! Ura! trăiască Albert mult glorios!
 Răspund mesenii aprig c-un răcnet zgomotos,
 Și lagărul răsună în lungă depărtare...
 Dar iată că la ușă un om străin apare,
 Cu pieptul gol, cu părul în vânt, cu ochi focos;
 El spre Albert țintește privirea-i rătăcită,
 Face doi pași și strigă: Deșartă-ți cupa jos,
 Albert! de soarte rele ți-e cupa otrăvită.
 Toți se reped c-un urlet și mâna pe el pun.
 Lăsați-l, zice craiul; e Sropski cel nebun!
 Și iar înalță cupa, râzând de-o așa larmă...
 Dar cupa lângă buze-i în mâna lui se sfarmă,
 Și-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuiește
 Și-n cortul plin de umbră furtuna năvălește,
 Și masa se răstoarnă, și cortul se urducă...
 Iar pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV - TABĂRA ROMÂNĂ

O tânără pădure de ulmi și de stejari
 Ascunde-oastea română prin junii săi tufari.
 Misterul și tăcerea în sânul ei domnesc,
 Dar marginile sale sunt palid luminate
 De flăcările triste ce pâlpâie în sate
 Și veselele focuri din lagărul leșesc.
 Prin arbori și prin ramuri, din vârfuri pân-în poale,
 Din când în când lucește oțel de săbii goale
 Și ochi de lei, de vulturi, de leoparzi sălbatici,
 Ce ard sub vălul nopții ca niște roși jăratnici,
 Căci ei s-ațint cu jale și se opresc cu ură
 Din zarea-nflăcărată pe lagărul vecin,
 Și tot românu-n suflet pe sufletu-i se jură
 Cu-al dușmanilor sânge să stingă-al țării chin.
 Dor crunt de răzbunare! greu, aspru jurământ,
 Ce sapă-n întuneric un larg, profund mormânt!
 Ici, colo, prin poiene, stau pâlcuri de oșteni:
 Arcași de la Soroca, năprasnici orheieni,

Aprozi, copii din casă, curteni și lefecii,
 Toți, oameni tari de vână și oțeliți în foc,
 Deprinși a-și trăi traiul în timpuri de voinicii
 Ș-a da mâna cu moartea fără-a mișca din loc.
 Ei poartă pe-a lor frunte, pe brațele lor groase
 Și-n piepturi brazde multe, hieroglifice sfinte
 Cu paloșul săpate, ce spun ș-aduc aminte
 De lupte uriașe, de fapte glorioase!
 Și-n viață-i fiecare și-au câștigat un nume,
 O falnică poreclă, un titlu de strămoș:

Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoș,
 Ursul și Pală-Dalbă, Grozan și Sparge-Lume!
 Eroi de vechi balade ce s-au păstrat în minți,
 Trecând în moștenire la fiii de la părinți.

Lungiți pe mușchiul verde și domolind fugarii
 Ce zburdă pe-ntunerice și desfrunzesc tufarii,
 Voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă
 Astfel grăiesc:
 Grozane! ce-o fi ziua de mâini?
 O fi la unii mumă, o fi la alții ciumă,
 Amară pentru litfe și dulce la români.
 Amin! să deie Domnul!
 „Va da, măi Pală-Dalbă!
 Și-o fi precum la Baia, n-o fi ca-n Valea-Albă,
 Unde-am văzut pe Ursul gonit de șase turci.
 Gonitu-m-au pe mine, dar i-am urcat în furci!
 Va fi precum la Scheie, unde-ați văzut în silă
 Maghiari schimbați în iepuri, ș-un Purice-n Movilă.
 Va fi precum la Lipneț cu dumbrăvioara verde,
 La Racova pe unde și azi turcul se pierde,
 La Grumăzești, pe maluri, unde cazacul jură
 Pe mine, chiar pe mine, m-a încrestat la gură!
 Te-a încrestat păgânul, dar când el vru de viu
 Înot să treacă Nistrul, o păți rău, fârtate,

Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate
 Și l-ai trimis sub Nistru, să-și cate un sicriu.
 Bine-i făcuși, Grozane! E scris în cele sfinte:
 Chiar apele să fie vrăjmașilor morminte!
 Așa e țara noastră!... e bună pentru vii,
 Și pentru morți e bună.
 De-aceea-n astă țară
 Vecinii dau năvală cu sutele de mii.
 Urând viața la dânșii, le place-aici să piară!
 Le place, dar, Păune, și noi le facem placul.
 Ei cred că-aici e raiul, ș-aici găesc pe dracul.
 Și cum să nu-l găsească urdiile nebune
 Când Ștefan e-n picioare, când versul lui ne spune:

Ștefan, Ștefan, domn cel mare*
 Seamăn pe lume nu are
 Decât numai mândrul soare!

Din Suceava când el sare,
 Pune pieptul la hotare
 Ca un zid de apărare!

Brațul lui făr-încetare
 Bate ordele tătare,
 Bate cetele maghiare,

Bate leși din fuga mare,
 Bate turci pe zmei călare
 Și-i scutește de-ngropare!

Lumea-ntreagă stă-n mirare!
 Țara-i mică, țara-i tare
 Și vrăjmașul spor nu are!

* Cântec vechi popular.

Trăiască Ștefan-vodă!... Mulți dușmani vin la noi,
 Dar cât vin de năprasnici, puțini fug înapoi.
 Păcatul lor îi mână, sărmanii, ca pe-o turmă,
 Și moartea le stă-n cale, și moartea le stă-n urmă.
 De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.
 E îngrășat pământul cu sânge.
 Așa-i, frățioare;
 Dar cresc bujorii mândri din sânge de român
 Și pălămida neagră din sânge de păgân!

Sub cerul ce s-aprinde și-n clipă iar se stinge
 Vărsând pe a lor fețe lumini fulgerătoare,
 Așa grăiesc bărbații ce somnul nu-i atinge
 În așteptarea vie a zilei viitoare.

Și poalele pădurii sunt palid luminate
 De flăcările roșii ce pâlpâie în sate.
 Și-n tabăra vecină orgia cea nebună
 Ca marea depărtată vuieste sub furtună;
 Iar în frunziș românii topoarele-și descântă
 Și caii lor dezmiardă, și-n umbră vesel cântă:

Sunt român cu patru mâini,
 Și am leacuri de păgâni:
 De tătari am o săgeată,
 De turci pala mea cea lată,
 De litfeni un buzdugan
 Și de unguri un arcan!

V - ȘTEFAN CEL MARE

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
 Și largă ce foiește de oameni ca un roi.
 La capătul-i din dreapta ea prelungește-o strungă
 Prin care ostășimea curge ca un șuvoi.
 Ea intră în poiană și se așează-n rânduri,

Privind la o colibă de ramuri de stejar
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se-nchină în fața c-un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucnește
Din zece nalți mesteceni cu fruntea-nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, crește
Și splendid maiestoașă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulțimea-n admirare.
Toți zic: E Ștefan! Ștefan!
Dar! Ștefan e cel Mare!
Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbați,
Ca muntele Ceahlăul prin munții din Carpați!
El întrunește-n sine o triplă maiestate:
Acea care o dau anii la conștiinți curate,
Acea care răsfrânge a tronului splendoare
Ș-acea întipărită de fama-nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, țara, de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfânta primăvară,

În sânu-i înflorește și îl întinerește
Pentru salvarea țării, când țara pătimește.
Erou plin de lumină, el e merit în lume
Pe secolul ce-l vede să sape al său nume
Și să răspândă raze pe secolii viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori.
Ființă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la care istoria se-nchină,
De-acei care prin lume, sub pașii lor, cât merg
Las urme uriașe ce-n veci nu se mai șterg,
A cărora legendă departe mult se-ntinde
Și-nchipuirea lumii fantastic o aprinde.

Măreț, în a sa umbră un timp întreg dispare,
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: Tu vei fi mare!

În mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe movilă și astfel cuvântează:
Români din toată țara! Boieri, vechi căpitani,
Și voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la Dreptate, pe soarta ei stăpână[3],
Mi-a pus pe cap coroana și buzduganu-n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Și buzduganul teafăr, deși pe mulți dușmani
I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Dușmani din fundul lumii, păgâni, dușmani vecini,
Și, cine-ar putea crede!... chiar dușmani frați, creștini!
Trufași cu toți, sălbatici, lacomi, vicleni și orbi,
Care-mprejurul țării, precum un cârd de corbi,

Stau gata s-o sfâșie... dar n-a vrut Dumnezeu,
N-a vrut Moldova, țara vitează, n-am vrut eu!...

Pe Radu, Aron Petru și Țepeluș hainul
I-am frânt!... Maniac tătarul și Matias Corvinul
I-am frânt!... Chiar pe sultanul Mehmet-.atin l-am
frânt!
Ș-alți mulți care pierit-au ca pulberea în vânt.
Voi îi cunoașteți bine, vitejii mei oșteni,
Voi, pardoși de la Lipneț, vultani din Războieni,
Zimbri fioroși din codrii Racovei, aprigi zmei
Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Șchei.
Apărători ai crucii, voi îi cunoașteți bine,
Căci pentru-a lor risipă ați războit cu mine
Prin șesuri, munți și codri, pe iarnă, toamnă, vară,
Făcând din pieptul vostru un zid, hotar de țară,
Roșind cu-al vostru sânge fierbinte, plin de viață,
Siretul, Prutul, Nistrul și Dunărea măreață;

Stând vecinic în picioare, în veci neodihniți,
De arma, sora voastră, în veci nedezipiți,
Fără copii, soție, o! dragii mei vultani,
Și-n luptă, tot în luptă, de patruzeci de ani!

Ș-acum când armăsarii Osmanului mărit
Aruncă largi nechezuri din mândrul Răsărit,
Când Mohamed pe ceruri și-a azvârlit hangerul
Ce, ca o semilună, cutreieră tot cerul;
Când noi oprim cu pieptul furtuna păgânească,
Ferind de-a sale valuri amvona creștinească;
Acum, când toți creștinii, regi, domnitori, popoare,
Ar fi, ca frați de cruce, să-mpartă-același soare,

Priviți!... Pe cerul negru se-ntinde-un roș de sânge,
Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
Și spune că în zare ard sate și orașe,
Că fiare fără numeucid copii în fașe,
Că țara e-n nevoie, că mor români sub chinuri,
Că fete mor sub silă, că pruncii mor în sânuri!...

Și cine oare face această fărădelege?
Un domn vecin, prieten, un domn creștin, un rege!
Albert, craiul Lehie!...
Albert, de cap ușor,
Făcut-a un vis mare de rege-nvingător,
Dar n-are el, sârmanul, așa de largă mână,
Să poată-n ea cuprinde o patrie română!
Nici a ajuns Moldova de răsul mișeliei
Ca s-o răpească-n gheare-i un vultur d-a Lehie!

Cât va fi-n cer o cruce și-un Ștefan pe pământ,
Nime nu va deschide Moldovei un mormânt!
Cât vor călca dușmanii în țara de români,
Ei robi vor fi în țară, dar vecinic nu stăpâni!
Decât Moldova-n lanțuri, mai bine ștearsă fie!

Decât o viață moartă, mai bine-o moarte vie!

Români din toată țara, boieri, vechi căpitani,
 Voi toți ai mei tovarăși de patruzeci de ani!
 Când Albert ne menește robie, rele soarte,
 Răspundeți, ce se cade lui Albert?... Moarte, moarte!
 Strigă poiana; Moarte! pădurea clocotește,
 Ș-un soare roș în ceruri deodată se ivește.

Fie! le zice Ștefan, fie cum cereți voi...
 La arme! și pe moarte! căci Domnul e cu noi!

VI - ASALTUL

Gonise vântul noptii furtunile cerești,
 Lăsând acuma rândul furtunii omenești,
 Și soarele-n splendoare din neguri răsărise,
 Părea că vrea s-admire pe acel ce se fălise
 Că lumea îngrozită, privind spre răsărit,
 Vedea-va-n loc de soare al său chip strălucit!
 El primblă ochi de aur pe tabăra leșească
 Superbă!... împrejuru-i având ca s-o-ntărească
 Un lung ocol de care legate strâns cu lanțuri,
 Ocol armat cu tunuri și-nconjurat cu șanțuri.
 Armata e-n picioare! Puternica armată,
 Cu-a sale lungi scadroane în larg quadrat formată,
 Ocupă după șanțuri al taberei câmp nalt,
 Stând gata să respingă românii din asalt.
 Mii, mii de lănci cu flamuri se văd fâlfâietoare,
 Ca trestii dese din bălți când suflă vântul.
 În aer zbor nechezuri, comenzi răsunătoare,
 Și caii-n neastâmpăr frământă-n loc pământul.
 Iar Albert, mândrul rege, în mijloc pe-o nălțime,
 Privește cu-ngâmfare frumoasa lui oștime.
 Călare pe-un cal sprinten din stepele ucrane,
 El are lângă dânsul un grup strălucitor
 De palatini, de hatmani sleiți pe caii lor,

Și steagul înainte-i cu semne suverane.

La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
 În pâlcuri și în cete pe câmp orânduită,
 Și fiecare ceată de luptă pregătită
 C-un tun cu șapte țevii, purtat pe roți ușoare.
 Hotnogi numiți de Ștefan comandă călărașii,
 Aprozii, lefeciii, curtenii și arcașii.
 Iar Ștefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
 De-a țării boierime și de copii din casă.
 Sub dânsul are domnul un zmeu, un moldovan,
 În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
 În mână-i buzduganul domnesc care-n războaie,
 Ca brațul care-l poartă, în veci nu se îndoie,
 Și pe deasupra-i steagul, amenințând furtuna,
 Cu bourul, cu steaua, cu soarele și luna.
 Precum doi nori pe ceruri stau față-ntunecoși
 Și merg unul spre altul, dând fulgeri luminoși,
 Armatele dușmane, crunt-amenințătoare,
 Răspând din ochi, din arme luciri fulgerătoare.
 Și litfii și românii privesc în nerăbdare
 Unii la rege, alții la domn, și fiecare,
 Dorind, pândind semnalul războiului...
 Deodată
 Ștefan ridică steagul, dând semn l-a lui armată.
 Ura!... trei pâlcuri dese de cei mai buni arcași,
 Plecând, pe câmp se-nșiră în grupe de hărțași.
 Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăzneți,
 Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeți
 Ce vâjâie-n desimea scadroanelor leșești
 Și prind răsad de moarte în piepturi omenеști.
 Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
 S-aprind, scoțând pe gură mortală detunare,
 Și mulți dintre arcașii departe-naintați
 Cad morți, scâlțați în sânge, de glonțuri fulgerați.
 Tovarășii lor grabnic atunci se întrunesc,

Dau semne de-ngrozire, la fugă se gâtesc,
 Cercând s-atragă leșii din tabără afară.
 Dar leahul nu-i urmează, cercarea le-i zadară!
 Vezi litfa! zice Boldur, stă-nchisă la ocol.
 Nu vrea, nu îndrăznește să iasă-n câmp, la gol.
 Vom merge noi la dâșii! românul domn răspunde,
 În tabări lănțuite știm noi cum se pătrunde.
 Tu, Boldur, mare hatman, și tu, Coste-paharnic,
 Precum se cade vouă, îmi place a fi darnic,
 Făcându-vă cu mine părtași la zi de fală.
 În dușmanii Moldovei acu să-ntrați năvală
 Cum intră leu-n turme și paloșul în coaste!
 Pe loc semeții Coste și Boldur, capi de oaste,
 S-au dus, s-au pus în fruntea românilor, strigând:
 La foc, copii! și grabnic plecat-au alergând.
 Vuieste aprig câmpul și armele răsună,
 Și tunurile crunte ca tunete detună.
 O grindină de glonțuri fatală, -ucigătoare,
 În cetele române duc moarte-ngrozitoare;
 Dar ele, ne-ngrozite, fără-a-nceta de loc,
 Pășesc tot înaintea, sub viscolul de foc.
 Mulți le rămân în urmă, ruți, morți, căzuți pe brânci!
 Ei zbor ș-ajung în număr la șanțurile-adânci.
 Năval cu toți în lagăr, năval! oastea răcnește.
 Din cer ne vede Domnul, și Ștefan ne privește!
 Și toți s-aruncă-n șanțuri, dau unii peste alți,
 Cei mici, ușori, în grabă s-acață de cei nalți,
 Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se izbesc,

Cu unghiile de maluri se prind, se opintesc,
 Se urcă prinși de lanțuri, de-a tunurilor buze,
 Și printre mii de săbii și mii de archebuze
 Ce-i taie și-i răstoarnă în șanțuri, fărămați,
 Ei pun picioru-n lagăr, puternicii bărbați!
 Zadarnic Ceremișii, doșiți pe după care,
 Îndreaptă groase tunuri, le-ncarcă, le dau foc,

Românii, de-ai lor dușmani deprinși a-și bate joc,
 Într-înșii dau izbire cu-o aprigă turbare,
 Îi pun sub coasa morții, în tabără-i resping,
 Și, grabnic, care, tunuri în șanțuri le împing,
 Și fac podișuri late cu trupuri sângeroase
 Ce mor în vaiet jalnic și-n chinuri dureroase.
 Atunce craiul zice: O! frate Sigismund!
 Zărești tu moldovenii în lagăr, colo, -n fund?
 Dar! Sigismund răspunde; zăresc o biată turmă.
 Nici unul însă teafăr nu-și va călca pe urmă!
 Nici unul viu, nici unul! zic leșii împrejur.
 Și Herbor Lucasiewicz, viteaz cu părul sur,
 Se duce să avânte armata cea crăiască
 Și cu românii aprigi în piept să se lovească.

.....

Ca niște mari balauri cu lungi coarne-ascuțite,
 Scadroanele în zgomot de tropot sunător
 Se mișcă, saltă-n copce; apoi, luându-și zbor,
 Cu lancele plecate la fugă-s repezite.
 Dar Costea și cu Boldur, tovarăși de izbândă,
 Ținând în frâu avântul românilor semeți,
 Le strigă: Stați aice! toți după cai, la pândă,
 Să trageți țintă-n litfe o ploaie de săgeți!
 Și cum veneau grămadă scadroanele sonore,
 Descalcă arcașii, gătesc arcele lor,
 Trag, strunele vibrează, sunând zbârnâitoare,
 Mii de săgeți trec iute sub soare ca un nor
 Și intră prin scadroane cu-o aspră vâjâiire,
 Ducând cu ele groază, durere și pieire.
 Întregi șiruri de oameni, din fugă săgetați,
 Se pleacă morți pe coame, cad grabnic răsturnați.
 Mulți cai zac lângă dânșii și mulți, atinși la nări,
 Fug, târâind cadavre cu un picior în scări.
 Dar Herbor Lucasiewicz răcnește: Înainte!
 Și lungile scadroane-nainte merg grămadă,
 Pân ce topor cu lance și buzdugan cu spadă

S-ating în zângănire sub soarele fierbinte.
 Atunce mândrul soare ce spre apus plecase,
 Oprit în a sa cale, văzu cu ochii roși
 Un furnicar de moarte ce aprig se-nceștase,
 Un iad grozav de demoni sălbatici, firoși,
 Sărind, urlând ca fiare, mușcându-se scrâșnind,
 Rupând, lovind orbește, dând moarte și murind!
 Românii în scadroane intrau ca-ntr-o pădure,
 Clădind movili de leșuri sub zdravănul topor.
 Și coasa neobosită, și harnica secure
 Zburau abătând caii sub călăreții lor.
 Iar ulii din Soroca, și zgriptorii din Vrancea
 Cu lancea căngiuită în gloată pătrundeau,
 Și răsturnau cu cangea, și străpungeau cu lancea,
 Și trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.
 Dar și lehimea cruntă făcea pârtii grozave,
 În cetele române trecând ca prin troian.
 Bravi, ne-mpăcați, teribili, sub armele lor brave
 Curgea o dâră lungă de sânge pământean.

Deodată prin oștime o veste a trecut:
 Herbor sub buzduganul lui Boldur a căzut!
 Herbor e mort! Stau leșii pătruși, încremeniți,
 Scot șoapte îngrozite, prin ranguri răzlețiți,
 Pierd cumpătul, pierd capul, zvârl armele-n văzduh,
 Dau dosul, și fug iute, goniți de-al spaimei duh.
 Iar craiul trist, cu palma lovindu-se pe frunte,
 Suspină: „O! Toporski, o! veteran cărunte!
 Privește, fug mișeii! fug toți, fug mic și mare!
 De-acum în tine singur e singura-mi sperare!

Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc,
 Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc!
 Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,

Nici șanț, nici zid de care, nici deasă călărime,
 Căci ei răstoarnă-n treacăt, și darmă, asta e na clipă
 Scadroane, tunuri, corturi, și pun tot în risipă.

Fug leșii, fug cruciații și fuge însuși craiul!
 Îi duce domnul Ștefan cum vântul duce paiul;
 Iar tabăra leșească un lung pustiu rămâne
 Sub apriga furtună a cetelor române!

Când suflă vântul toamnei prin codrii veșteziți,
 Copacii plini de frunze sunt astfel zguduți,
 Și crengile căzute, și frunzele uscate
 Pe câmp în depărtare sunt astfel semănite.

VII -ARATUL

Odata catalina visind se ea la noapte,
 Ca munții de nisipuri în Africe pustii.
 Într-un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
 Prin văi, prin munți, prin codri, prin râpi și pe câmpii.
 Iar craiu-n desperare, din dealul Catilinei,
 Privește printre lacrimi frumoasa lui armată,
 Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada rușinei,
 Cum fuge ca un nour sub raze-mprăștiată,
 Ș-acum el se găsește cu adevărul față!
 Slab, mic, fără trufie, văzându-și înaintea
 Spectacolul pieirii ce-i dă fiori prin minte,
 Și-n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i îngheață.

.....

Pe-un șes întins și galben, sub arșița de soare,
 Cinci sute pluguri ară pământul țelinos,
 Și domnul Ștefan însuși, cu fruntea în sudoare,
 Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
 Opt mii de leși de oaste, legați, cu frâu-n gură,
 În loc de boi, la juguri se opintesc trăgând;
 Ei trag mereu, și fierul greu mușcă-n bătătură,
 Și unii gem, și alții cad pe genunchi plângând!

Dar biciul îi lovește și lancele-i împung...
 Se scoală-n brânci și iarăși trag brazde pe pământ!
 Mulți dintre ei, sărmanii! În capăt nu ajung
 Și chiar în a lor brazde găesc al lor mormânt!
 Românii cu glas aprig îndeamnă ca să-ntindă,
 Strigând: Hăis, ța, litfene; hăis, ța, haram de plug!
 Tu-mi pregătisei jugul, eu mi te-am pus în jug.
 Hăis, ța!... Apoi din urmă aruncă-n brazde ghindă.
 Iar Ștefan la tovarăși le zice cu glas tare:
 Așa scrie românul a sale fapte mari,
 Cu fieru-n brazdă neagră!... Românul astăzi are
 Pământul său drept carte și pluguri cărturari.
 Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
 Umbri-se-vor urmașii sub Roșia Dumbravă!

Trecut-au patru secol din ziua cea fatală
 Când se-ngropă-n țărână a dușmanilor fală!
 Și faptul cel istoric, sub formă legendară,
 Din neam în neam românii îl povestesc în țară.
 Priviți! lângă-o dumbravă stă tabăra de care.
 Flăcăi voinici șed roată pe lângă un foc mare,
 Mirându-se-ntre dâșii cum vreascurile-n foc
 Ca niște șerpi se mișcă, sucindu-se în loc.
 Știți voi de ce stejarul, arzând, plânge și geme?
 (Întreabă-un român ager pe care-a nins devreme.)
 Cole, -n astă dumbravă, copacii urieși
 Sunt locuiți, se spune, cu suflete de leși.
 Pe timpul bărbăției au prins Ștefan cel Mare
 O oaste de năvală ș-au pus-o ca să are;
 Iar în pământul negru cu sânge-amestecat,
 Spre lungă pomenirte el ghindă-au semănat!

.
 El zice, și dumbrava se pare că roșește,
 Ș-un aspru glas de vultur în noapte se trezește.
 El zice, focul arde, dumbrava luminând,
 Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

Pohod la Sybir

Sub cer de plumb întunecos,
 Pe câmp plin de zapadă
 Se trăgănează-ncet pe jos
 O jalnică gramadă
 De oameni triști și înghețați,
 Cu lanțuri ferecați.

Sărmani!... de șase luni acum
 Ei merg fără-ncetare
 Pe-un larg pustiu ce n-are drum,
 Nici adăpost, nici zare.
 Din când în când un ostenit
 Mort cade, părăsit!

E lung cel șir de osândiți!
 Pe vânăta lor față
 Neconținut sunt palmuiți
 De-un crivăț plin de gheață,
 Și pe-al lor trup de sânge ud
 Des cade biciul crud.

În urma lor și pe-mprejur
 Cazaci, bașchiri sălbatici,
 Cu sulii lungi, cu ochi de ciur
 Alerg pe cai zburdati,
 Și-n zarea sură stă urlând,
 Urlând lupul flămând.

Dar unde merge-acest popor
 Ce nu mai are-n lume
 Nici o sperare-n viitor,
 Nici patrie, nici nume?...
 Se duce, șters dintre cei vii,

Să moară prin pustii.

Palid convoi, pierdut, uitat,
 Coloană funerară,
 Ea poartă-n frunte un stigmat...
 Amorul sfânt de țară!
 O! sfânt, sublim, ceresc amor,
 Câți pentru tine mor!

Ah! câți martiri pentr-un cuvânt,
 Un dor de libertate,
 Cu zile mers-au la mormânt
 Prin răzbunări turbate!
 Câți au format grozavul șir,
 Pohodul la Sybir!

Acum coloana s-a oprit
 Sub crivățul de noapte.
 Din sânu-i rece, amorțit,
 Ies dureroase șoapte.
 Toți se înșiră-acum în rând,
 Gemând și tremurând.

Un comandant, aprig călău,
 I-adună ca pe-o turmă
 Și-nseamnă chiar pe biciul său
 Câți au căzut în urmă;
 Apoi în vânt cu aspru glas
 Dă ordin de popas.

Convoiu-ntreg, nedezlipit,
 Îngenunchind se lasă
 Pe câmpul alb și troienit,
 Sub negura geroasă,
 Și stă gramadă la un loc,
 Făr-adăpost, nici foc.

Cu pieptul pe omăt lungiți,
 Sărmani! adorm îndată,
 Visând de câmpii înfloriți,
 De țara depărtată,
 Și pieptul lor plin de amar
 Se bate tot mai rar.

Unul prin vis vede plângând
 O mamă-mbătrânită.
 Altul se-ngâna dezmierdând
 Soția lui iubită,
 Și toți pe sub genele lor
 Au lacrimi de dor.

Ei dorm adânc! ș-al nopții vânt
 Cu șuier viscoleşte;
 Ei dorm adânc; și pe pământ
 Mereu troianul crește,
 Și stelele, privind la ei,
 Plâng lacrimi de scânteii.

Treptat, omătul spulberat
 Se-ntinde ca o mare,
 Și crește, și sub el, treptat,
 Convoiu-ntreg dispăre,
 Și-n zori tot câmpu-i învelit
 C-un giulgi nemărginit.

Au fost! acum ei unde sânt?...
 Un cârd de vulturi zboară
 Pe sus c-un repede avânt
 Și iute se coboară,
 Iar dintre brazi vine urlând,
 Urlând lupul flămând!...

Legenda rândunicăi

Rândunică, rândunea
 Ce bați la fereastra mea?
 Du-te-ți pune rochița,
 Că te arde arșița,
 Te suflă vântoaiile
 Și te udă ploaiile.
 Mergi în câmpul înverzit,
 Că rochița a-nflorit
 Și o calcă turmele
 Și o pasc oițele.
 (Cântec popular)

I

Când se născu pe lume voioasa Rândunică,
 Ea nu avea făptură ș-aripi de păsărică,
 Fiind al cununiei rod dulce, dezmiertat,
 Copilă drăgălașă de mare împărat.
 Dar fost-a o minune frumoasă, zâmbitoare,
 Sosită printre oasneni ca zâmbetul de soare,
 O gingașă comoară formată din senin,
 Din raze, din parfumuri, din albul unui crin,

Și maica sa duioasă, privind-o, se temea
Să nu dispară-n aer sub forma de o stea.

O zână coborâtă din zodia cerească
Veni să o descânte, s-o legene, s-o crească,
Să-i deie farmec dulce, podoabe, scumpe daruri,
S-o apere-n viață de-a zilelor amaruri.
Ea-i puse-o scăldătoare cu apă ne-ncepută,
De ploaie neatinsă, de soare nevăzută,
Și-n apa încălzită cu lemn mirositor
O trestie, un fagur ș-o floare de bujor,
Menind prin șoapte blânde copila să devie
Năltuță, mlădioasă ca trestia verzie,
La grai ca mierea dulce, la chip fermecătoare
Și ca bujorul mândru de ochi atrăgătoare.
Apoi zâna-i aduse o dalbă de rochiță,
Din raze vii țesută, cu stele prin altiță,
Și-i zise: „De-ți e gândul să ai parte de bine,
Rochița niciodată să n-o scoți de pe tine,
Și cât vei fi al lumii frumos, iubit odor,
Să fugi în lumea-ntreagă de-al luncii zburător,
Căci el țintește ochii și dorurile sale
Pe oricare funtă cu forme virginale,
Pe dalbele copile, a dragostei comori,

Ce-s jumătate fete și jumătate flori,
 Pe zânele născute în atmosfera caldă,
 Ce sub văpaia lunii în lacuri lin se scaldă,
 Și chiar pe luna plină de o lumină moale,
 Ce-atinge iarba verde cu albele ei poale”.

II

Copila descântată de zâna ei cea bună
 Creștea-ntr-o ziuă numai cât alta într-o lună,
 Ș-a sale brățișoare, ș-a sale mici picioare
 Aveau, fiind în leagăn, mișcări de aripioare;
 Iar când ieși din cuibul în care înflorise
 Ca roza dintr-un mugur cu foile deschise,
 Când umbra sa vioaie, plutind sub cer senin,
 Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
 Mult îi plăcea copilei s-alunge rândunele
 Ce lunecau prin aer și o chemau la ele,
 S-alerge pe sub bolta bătrânilor arini,
 Cercând să prindă-n iarbă a razelor lumini,
 Să fugă rătăcită de-a lung, de-a lung pe maluri
 Atrasă-n cursul apei de-a râurilor valuri,
 Și-n cale-i să s-oprească, uimită, încântată
 De dulcea armonie naturii deșteptată.

Atunci pe nesimțite un glas de zburător
Îi tot fura auzul șoptindu-i, plin de dor:
„Atât ești de frumoasă la chip și la făptură,
Că nopții dai lumină, și iernii dai căldură,
Și orbilor din umbră dai ochi să te admire,
Și morților grai dulce să spuie-a lor simțire.
Ah! părul tău lung, negru, ca aripa corbie,
Cu-a lui întunecime ar face nopți o mie,
Și chipul tău ce fură chiar ochii de copile
Din alba lui splendoare ar face mii de zile!
Ah! buzele-ți rotunde, cu răs înveselite,
Se par două cireșe în soare pârguite,
Și mijlocu-ți de-albină sub vâlul tău de aur
Se leagănă prin aer precum un verde laur;
Iar ochii tăi, luceferi cu tainice luciri,
Răstrâng toată văpaia cereștilor iubiri
Ce ai aprins în inimi când te-ai ivit pe lume
Tu, zână fără seasnă, minune fără nume!”

Copila, cu uimire, îl asculta zâmbind...
Apoi, cătând în urmă-i, se depărta fugind,
Lilie zburătoare, de fluturi alungată,
Care-i formau pe frunte o salbă-naripată.

III

Visează luna-n ceruri!... sub visul cel de lună
 Flori, ape, cuiburi, inimi visează împreună.
 Nici o mișcare-n frunze, și nici o adiere
 Nu tulbură în treacăt a nopții dulci mistere.
 Albina doarme-ascunsă în macul adormit,
 Bâtlanul printre nuferi stă-n labă neclintit,
 Și raza argintie din stele dezlipită
 Căzând, săgeată lungă, prin umbra tainuită,
 Se duce de aprinde văpăi tremurătoare
 În albele șiraguri de rouă lucitoare.

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopții zboară?
 Ce umbră, cu sfială, prin arbori se strecoară
 Și merge drept la malul pârăului din vale?
 Oprindu-se-ngrijită ades în a sa cale,
 Ea vine lângă apă, cu drag la ea privește
 Și, singură-n răcoare, de baie se gătește.
 O! dalbă feerie! divină încântare!...
 Rochița de pe umeri alunecă, dispare,
 Și lumii se arată minunea cea mai rară,
 Albind ca faptul zilei în zi de primăvară!

Toți ochii de luceferi, de păsări și de flori,
Loviți ca de lumina rozatică din zori,
S-aprind de-o scânteiere ce-n inimă pătrunde...
Dar juna-mpărăteasă în apă se ascunde.
Ferice, dezmiertată de unda răcoroasă,
Ea-noată cu-o mișcare alene, voluptoasă,
Lăsând ca să albească prin valul de cristal
Frumoasa rotunjime a sânu-i virginal.
Și iarba de pe maluri se pleacă s-o privească,
Și trestia se-ndoaie voind ca s-o oprească,
Și apa-n vălurile de aur se-ncrețește,
Și nuferii se mișcă, bătlanul se trezește,
Pădurea cântă imnuri, și luna amoroasă
Revarsă pe copilă o mantie-argintoasă.

Acum pe lângă trestii ea lunecă ușor
Și, vrând la mal să iasă, pătrunsă de-un fior,
Pe sânul ei ud încă ea părul își adună,
Se oglindește-n apă, se oglindește-n lună,
Și umbra-i diafană cu formele-i rotunde
În lină îngânare se clatină pe unde.

IV

Cocoșu-n depărtare intonă o fanfară!
Copila cu grăbire din valuri iese-afară.
Ah! unde-i e rochița și unde-al ei noroc?...
Ea vede zburătorul cu ochii mari de foc
Ce vine ș-o cuprinde cu brațele-ntr-o clipă;
Dar grabnic se aude un freasnăt de aripă,
Și dalba-mpărăteasă, din brațe-i dispărând,
Se schimbă-n rândunică și fuge-n cer zburând!

Atunci ș-a ei rochiță, nălțându-se în vânt,
Topitu-s-a în ploaie de raze pe pământ,
Și pân-în faptul zilei crescut-au flori din ele,
Odoare-a primăverii: Rochiți-de-rândunele!...

Dan, căpitan de plai

Frunză verde de mălai;
Cine merge sus la rai?
Merge Dan, șoiman de plai,
C-a ucis el mulți dușmani,
Un vizir și patru hani.

Frunză verde lemn de brad,
Cine merge jos în iad?
Merg tătarii lui Murad,
C-au ucis în zi de mai
Pe Dan, căpitan de plai!

(Fragm. de cântec poporal)

I

Bătrânul Dan trăiește ca șoimul singuratic
În peșteră de stâncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dând viață luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Așa și el apus-a din zile mari și bune!

Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
 Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
 Dincolo din morminte el trist acum privește
 O tainică fantasmă ce-n zare s-adâncește,
 Fantasma drăgălașă a verzei tinereți
 Ce fuge de răsufllul geroasei bătrâneți,
 Și zice: Timpul rece apasă-umărul meu
 Și cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!
 O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
 Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă!
 Apoi el pleacă fruntea și cade în visare,
 Iar munții, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.

Ai timpilor eroici imagine augustă,
 Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
 Pentru bine, și largă, prea largă pentru rău!
 El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
 Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
 Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
 Și mult iubea când țara striga: La luptă, Dane!
 Să vânture ca pleava oștirile dușmane.
 Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
 În patru mari hotare tuna și fulgera,
 Iar țara dormea-n pace pe timpii cei mai răi

Cât Dan veghea-n picioare la căpătâiul ei.
 Ades el pleca singur prin codri fioroși,
 În care luceau noaptea oțeluri și ochi roși,
 Și dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
 Viteazul cu blândețe îl dezmierda grăind:
 N-aibi grijă, măi șoimane! eu am și duc cu mine
 O vrajă rea de dușmani și bună pentru tine.
 Și murgu-și lua calea în liniște deplină
 Prin codri fără drumuri și fără de lumină.
 Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneț
 Făceau un cortegi falnic eroului drumeț.

II

Încrederea-nflorește în inimile mari!
 Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
 Crescuți dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
 Ș-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
 O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
 Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste șoapte!...
 E sabie în țară! au năvălit tătarii!
 Ș-acum în bălți de sânge își joacă armăsarii!
 Așa! răspunde altul, colo în depărtare
 Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!
 Ard satele române! ard holdele-n câmpii!

Ard codrii!... Sub robie cad fete și copii.
 Și-n fumul ce se nalță cu larme zgomotoase
 Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase!
 Bătrânul Dan aude, suspină și nu crede!
 Dar iată că pe ceruri din patru părți el vede
 Trecând un stol de vulturi urmați de uli gramadă,
 Atrași în orizonturi de-a morții rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
 La luptă, Dane! țara-i în jac, țara-i în foc!
 Bătrânul Dan desprinde un paloș vechi din cui,
 Și paloșul lucește voios în mâna lui.
 Bătrânul Dan pe sânu-i apasă a lui mână
 Și simte că tot bate o inimă română.
 El zice cu mândrie, nălțând privirea-n sus:
 Pe inimă și paloș rugina nu s-a pus.
 O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
 Pân ce-oi strivi toți lupii, toți șerpii de pe plai!
 Fă tu să-mi parâ numai atunci paloșul greu,
 Când inima-nceta-va să bată-n pieptul meu,
 Și-atunci inima numai de-a bate să încete
 Când voi culca sub țărână a dușmanilor cete!
 Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i șale,
 Își face-o cruce, pleacă și se coboară-n vale.

III

În scurtele răstimpuri când soarele declină
Și noaptea-și pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde doru-n umbra amurgului mâhnit.
Atunci zărește ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme
Care-ntre zi și noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi și albe de-a lungul învelite.
Așa apare-n șesuri mărețul om de munte,
Călcând cu pași gigantici pe urme mai mărunte!
Nu știu de el copacii tineri, crescuți pe maluri,
Dar râul îl cunoaște și scade-a sale valuri,
Să treacă înaintea viteazului Dan la luptă.
Și astfel tot el pasă pe cale ne-nteruptă
Pân ce sosește-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros și lat,
Cu brațul de bărbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.

Toți care știu de dânsul spun multe, dar șoptind,
Și cale de o zare îl ocolesc grăbind,
Deși-i place să crească sirepe herghelii,
Răzlețe pe întinsul câmpiilor pustii.

Pe vremea lui, sub ochii lui Ștefan, domn cel mare,
Intrând în dușmani singur ca vieru-n stuhul tare,
A prins pe hanul Mârza din fugă cu arcanul;
Iar Ștefan, de la dânsul în schimb luând pe hanul,
I-a zis: Ursane frate! să-ți faci ochirea roată,
Și cât îi vedea zare, a ta să fie toată!
De-atunci el stă de pază în mijlocul câmpiei
Și nime nu s-atinge de zmeii hergheliei.

Drumețul intră, zice: Bine-am găsit, Ursane!...
Un aspru glas răspunde: Bine-ai venit, moș Dane!
Ce vânt te-aduse-aice?
Vânt rău și de jelire!
Ne calc păgânii, frate, și țara-i la pieire!
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
Dan zice: De pe munte venit-am să te ieu,
Să mergem.
Dar! să mergem! adaugă Ursan

Și mult cu drag privește grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă și buciumă în vânt.

IV

Deodată se aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor!
Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare, cată,
Și văd sub cerul luciu, în zarea-nflăcărată,
Zburând o herghelie de armăsari zmeioși,
Cu coamele în vânturi, cu ochii scânteioși,
Și-nfiorând câmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călare,
Îi mână c-un harapnic ce-n urma lor pocnește
Și ca un șarpe negru prin aer se-nvârtește.
Ursan le-aține calea și caii stau în loc.
Apoi către voinicul ce poartă busuioc
El zice: Fulgo! prinde-mi pe murgul cel țintat,
Moș Dan și eu la Nistru ne ducem pe luptat!
Dar eu, întreabă Fulga, eu să nu-mi cerc puterea?
Tu să rămâi aice ca să-mi păzești averea.

Frumos odor e Fulga! și naltă-i e făptura!

Sub genele-i umbroase doi ochi lucesc ca mura,
 Și părul său de aur în crețuri lungi se lasă
 Ca pe strujanul verde un caier de matase.
 El are glas puternic în gură rumeoară
 Și mers cu legănare de gingașă fecioară.
 Oricine-l vede-n soare cu pelița lui albă,
 Purtând la brâu un paloș și pe grumaji o salbă,
 Se-ntreabă: ce să fie, fecior de zmeu, ori fată?
 Iar când pe sub altița cămășii înfirată
 Zărește la lumină doi crini ieșiți în undă,
 Doi pui în neastâmpăr de lebădă rotundă,
 Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an!...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
 Ea intră-n herghelie cu pasul îndrăzneț
 Și merge drept la murgul sălbatic și răzleț,
 Zicând lui Dan ce-n treacăt îi dă povățuiele:
 Moș Dane! tu cu-a tale și eu cu ale mele!

Sirepul o zărește, ridică narea-n vânt,
 Încruntă ochiul, bate copita de pământ,
 Zburlește coama, saltă, în lături se izbește;
 Dar Fulga zvârle lațul, de gât îl arcănește

Și repede ca gândul, s-aruncă ușurel,
 Îi pune mâna-n coamă și-ncalecă pe el.
 Gemând, el sare-n aer pe patru-a lui picioare,
 Azvârle, se frământă, se spumegă-n sudoare
 Și-n zbor plecând deodată, nebun de groază, murgul
 S-afundă-n largul spațiu și spintecă amurgul...
 Dar când steluța lunii apare viu la lume,
 Copila se întoarce cu murgul alb de spume
 Și zice: Iată calul! El știe-acum de frâu
 Ca paloșul de mijloc și mijlocul de brâu.
 Ursan cu drag răspunde: Aibi parte de noroc!
 Apoi cu Dan bătrânul, arzând de mare foc,
 Încalecă și-n umbră dispar ca într-un nor...
 Iar Fulga-i urmărește cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniștită!
 Se pare că din ceruri pe lumea adormită
 Plutește-o lină, dulce, divină îndurare,
 Dar ea nu poate stinge avântul de turbare
 Ce duce călăreții pe-ntinderea pustie,
 Precum doi spectri gemeni mânați de-o vijelie.
 Ei zbor tăcuți sub ochii steluțelor trezite
 În orizontul negru ce-i soarbe și-i înghite.

S-afund mereu în taina nopții; dar gândul lor
De mult e cu tătarii în luptă de omor.
O țintă de lumină prin umbră viu înoată.
Ea crește, se înalță pe zare ca o roată
Și umple de văpaie cereștile abisuri.
Păduri, movile, râuri apar căzute-n visuri,
Dar leul de la munte și vierul de pe vale
Nu văd prin vis de sânge decât Moldova-n jale.
E roșie luna! zice din doi cel mai bătrân.
E luna însetată de sânge de păgân!
Răspunde cel mai aspru... Și puii lor de zmei
Se duc trăgând doi spectri de umbră după ei.
Se duc vârtej ca gândul plecat în pribegie,
Se duc pân ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înaintea și pân ce se lovesc
În ochi cu faptul zilei... Atunce se opresc.

Și iată-i pe o culme nocturnii călători,
Lucind sub cerul palid în mantie de zori!
Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
Și stau privind în vale cum fac pârjol tătarii.
Cinci sate ard în flăcări pe câmp, și fumul lor
Se-ntinde ca o apă, plutește ca un nor
De-a lung pe șesul umed, și zboară sus în aer,

Ducând cu el un vuiet de larmă și de vaier.
Prin fum se zăresc umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunți, și mame, și fete despletite,
Și cai scăpați în fugă, și câini, și boi în turme,
Goniți de tăărimea ce calcă pe-a lor urme.
Ici, colo, se văd cete în luptă încleștate,
Mișcări de brațe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roș cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrânge.

Apoi din vreme-n vreme o ceată luptătoare
Se-mprăștie cu grabă, lăsând cadavre-n soare!
Iar lângă Nistru, multa urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.
Dan zice: Măi Ursane! acolo e de noi!
Acolo råde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proașcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei, și eu dinspre apus,
Și cale să deschidem prin aprigul dușman...
La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!
Amin și Doamne-ajută! Ursan voios răspunde,
Și-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval s-aruncă în neagra tătarime,
 Croind o pârte largă prin deasa ei mulțime.
 Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
 Ca un balaur face în juru-i o rotire,
 Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins
 Sărmanu-nchide ochii și soarele-i s-a stins!

În lături, înainte, în urmă-i totul moare!
 Zbor creierii din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
 Și-n urmă, și-mpregiuru-i, și-n lături semădate
 Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
 Și astfel ne-mpăcatul Ursan mereu lucrează,
 Și spre apus prin sânge mereu înaintează.
 Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
 Tot vine după paloș spre mândrul răsărit.
 El intră și se-ndeașă în gloata tremurândă
 Ca junghiul cel de moarte în inima plăpândă,
 Și paloșu-i ce luce ca fulger de urgie
 Tot cade-n dreapta, -n stânga și taie-n carne vie...
 Fug toți și pier din cale-i!... El strigă: Steie față
 Cui place vitejia, cui s-a urât de viață!

Dar nime nu-ndrăznește la glasu-i să apară,
 Căci el se-naintează precum un stâlp de pară,
 Și cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
 Îi pare că alt soare se-nalță din apus.

Și astfel ambii oaspeți ai morții ne-mpăcate
 Cosesc la vieți în floare pe straturi sângerate
 Ș-ajung ei față-n față prin apriga furtună,
 Și armele lor ude cruciș le împreună.

Noroc ție, Ursane!

Și ție, tot noroc!

Dar n-a sfârșit cuvântul Ursan și cade-n loc,
 Străpuns de o săgeată ce-i intră-n piept adânc.
 El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
 Și greu se prăbușește c-un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval!

În lături, litfe! strigă la ei viteazul Dan,

Punându-se de pază la capul lui Ursan.

Cu calu-n mâna stângă, cu pala-n mâna dreaptă,

Amenințând cu ochii tătarii, mi-i așteaptă

Precum așteaptă zimbrul de lupi înconjurat

Să-i zvârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.

Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,

Căci paloșu-i năprasnic e vultur de oțel.

Retrași în jur deoparte, nemernici, sperieți,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeți,

Și Dan, lovit în coaste, șoptește cu oftare:
Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!
Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
Și paloșul lui ține în loc ceata păgână.

O! Dane căpitane! puterile-ți slăbesc
Și norii pe deasupra-ți trecând se învârtesc.
Tu mori! și tățărimea s-apropie de tine!

Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
Și trece prin urdie ca printr-un lan de grâu.
E un voinic călare pe-un cal ce n-are frâu,
Voinic, în brâu cu paloș și pe grumaz cu salbă.
E Fulga, ce apare ca o fantasmă albă
Și grabnic pe-al ei tată răpește din grămadă,
Apoi cu el dispare ca șoimul cu-a sa pradă.

Alah! răcnesc tătarii cătând cu groază-n urmă...
Dar ce văd ei deodată, căci glasul lor se curmă?
Ei văd curgând pe dealuri arcașii din Orhei

Ce vin cu-o falcă-n ceruri, aprinși ca niște zmei!
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa tătarime ce-i gata de risipă,
Și toți pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răzlețul ce-n urma lor rămâne!
Și cade, mic sau mare, pe mâinile române!
În față cu românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
O știi de mult tătarii, o știi de la bătrâni
Și fug, nevrând s-asculte de șefi, de-ai lor stăpâni.
Tot omul vede moartea ș-aleargă-nspăimântat.
Cel viu uită și lasă pe mortul ne-ngropat
Și fără-antoarce capul se duce-orice păgân,
Că-n umbra fiecărui s-avântă un român!

Iar hanu-și smulge barba, își rupe șalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se pierde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămezi de leșuri, grămezi de arme rupte,
De cai uciși, de care, de corturi risipite,
Și tuiurile oastei de oaste părăsite

O! pas cumplit al soartei! Tot ce-i era de fală,
 Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
 Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
 A fost de-ajuns o clipă ca totul să se darmel!

VII

Ghirai a trecut Nistrul înot pe calul său,
 Luând pe Dan rănitul ca pradă și trofeu.
 El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
 Precum un lup din codri ce-a fost de câini gonit.
 Trei zile, trei nopți hanul nu gustă-n suflet pace.
 Întins ca un cadavru jos pe covor el zace,
 Dar când revine, palid, din lunga-i desperare,
 În ochii lui trec fulgeri de crudă răzbunare.
 El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deși cuprins de lanțuri, măreț intră românul!
 Ghiaur! zice tătarul cu inima haină,
 Ce simte firul ierbii când coasa e vecină?
 Ea pleacă fruntea-n pace, răspunde căpitanul,
 Căci are să renască mai fragedă la anul!

Ghirai cade pe gânduri, lăsându-și capu-n piept,
Și, îmblânzindu-și glasul: O! Dan, om înțelept!
Te știi de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulți tătari cuprins-ai de-ai morții reci fiori!
Acum îți veni rândul și ție ca să mori.
Privește! lângă ușă călăul te pândește
Cu ștreangul și cu pala ce-n mână-i zângănește.
Un semn, și capu-ți zboară la câini și la vulturi,
Și sufletu-ți se pierde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani și de-a ta minte,
Gândind la bătrânețea ce-apasă-al meu părinte,
Și vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!

Creștinul Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înalță-a lui statură și zice maiestos:
Ceahlăul sub furtună nu scade mușuroi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân nu voi.
Deci, nu-mi convine viața mișelnic câștigată,
Nici pata fărdelegii în fruntea mea săpată.
Rușinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,

Un vierme ce mănâncă albeața din obraz.
 Cui place să roșească, roșească... eu nu vreau
 Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
 Alb am trăit un secol pe plaiul strămoșesc
 Și vreau cu fața albă senin să mă sfârșesc,
 Ca după-o viață lungă, ferită de rușine,
 Mormântul meu să fie curat și alb ca mine!
 Așa m-a deprins Ștefan, ușoară țărna-i fie!
 La trai fără muștrare și fără prihănie.
 Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
 Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
 Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
 Iar dacă ai tu cuget și-ți pasă de-al meu dor,
 Ghirai, mă lasă, lasă în ora morții grele
 Să mai sărut o dată pământul țării mele!

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
 Unealta de robie sub care leul zace,
 Cumplitul lanț ce-l leagă cu strânse noduri sute,
 Și zice grabnic: Tată, ia calul meu și du-te!

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
 Și-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,

Și inima lui crește, și ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba țării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Își pleacă fruntea albă, smerit își face cruce
Și pentru totdeauna sărută ca pe-o moaște
Pământul ce tresare și care-l recunoaște...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, șovăiește și, palid, cade mort!

Iar hanul, lung privindu-l, rostește cu durere:
O! Dan viteaz, ferice ca tine care pieri,
Având o viață verde în timpul tinereții
Și albă ca zăpada în iarna bătrâneții!...

Legenda ciocârliei

Lie, Lie,
Ciocârlie,
Zbori în soare
Cântătoare
Și revină
Din lumină
Pe pământ
Cu dulce cânt!
(Poporal)

I

De când erau ca iarba anticii codri deși
Și mici ca mușuroaie Carpații uriași,
Și văile profunde, și latele vâlcele
Ca pe o apă lină ușoare vâlurele;
De când în lume lupii erau păstori de oi
Și urșii cu cimpoaie mânau cirezi de boi;
De când purta-n cosițe Ileana Cosânzeană
O floare cântătoare, o floare năzdrăvană,
N-a fost copilă-n viață mai dulce, mai aleasă

Decât frumoasa Lia, fecioară-mpărăteasă!

Născută-n faptul zilei cu fața-n răsărit,
 Luceferii, văzând-o, mai viu au strălucit,
 Ferice de-a atinge cu-o rază argintie,
 Cu ultima lor rază așa minune vie.
 Și astfel, de lumina cerească dezmiertată,
 Ea, răsărind ca floare, a înflorit ca fată;
 Ș-acum e fala lumii, a minții încântare,
 Al inimilor farmec, a ochilor mirare.
 Tot omul care-o vede, răpit, uimit simțește
 Că parcă se renaște, că inima lui crește,
 Că trece lin din iarnă în dulce primăvară,
 Că mii de păsări cântă în sânu-i și pe-afară.

Ea are-o față albă de flori de lăcrimioare
 Și ochi cerești, albaștri ca floarea de cicoare,
 Ș-un păr ce strălucește pe fruntea sa bălaie
 Căzând, fuior de aur, de-a lung până-n călcâie,
 Încât pe câmpul verde când trece zâmbitoare
 Se pare c-o urmează prin aer fulgi de soare.
 Ea poartă haine scumpe, ușoare, descântate,
 Din fire de păianjen țesute și lucrute,
 Prin care tainic saltă luciri de forme albe,

Comori atrăgătoare ca visurile dalbe,
 Precum acele slabe văpăi tremurătoare
 Prin frunze răspândite de luna gânditoare.
 Aprinșii ochi ai nopții în juru-i scânteiază,
 Formând cununi de raze pe fruntea-i ce visează,
 Și lunecă pe sânu-i, rai alb de fericiri,
 Voind ca să pătrundă prin ițele subțiri.
 Seninul dulce-al zilei, râvnind acea minune,
 Din soarele-răsare și până la soare-apune
 Se-ntinde pe deasupra-i cu bolta lui rotundă,
 Voind să-i facă-un templu în care s-o ascundă.
 Și-i zice: Însuși cerul spre tine se înclină...
 Frumsețea-i o coroană pe frunte de regină!

II

Și mers-a vestea-n lume, trecând din gură-n gură,
 Că Lia fură ochii, și mințile le fură;
 Și dus-o-au pe aripi în locuri depărtate
 Coccoarele-n triunghiuri prin aer înșirate,
 Și spus-a vântul ager, în veci neodihnit,
 Că nu-i copilă alta mai dulce de iubit.

În grabă alergat-au din toate-a lumii zări,

De peste munți, din funduri, de peste nouă mări
Cei mai viteji și mândri feciori de împărați,
Vrăjiți de-a fi pe viață de Lia fermecați.
Venit-au Roșul, craiul înaltelor lungi plaiuri,
Și Albul ce domnește pe douăzeci de raiuri,
Și Peneș-împăratul, arcaș cu ochiul ținteș,
Ce are-n tolbă fulgeri și-n grajd pe calul Vinteș;
Și alții, mulți ca frunza, mânați de-a lor iubire
Cu Lia drăgălașă să cate împețire.
Dar nici își pleacă ochii la ei frumoasa fată,
Cum nu se uită crinul la iarba cea uscată,
Ci vecinic ea privește cu drag la mândrul soare!
Și, tot privind lumina din fața-i arzătoare,
Cu lacrimi i se umplu albaștrii ochi frumoși.
Ei plâng! de ce plâng însă luceferii duiosi?
De mult privit în soare, sau de o jale-ascunsă,
De-o gingașă dorință, de-o taină nepătrunsă?
Ah! taina ei n-o știe nici zâna ce-o iubește,
N-o știe căpătâiul pe care odihnește,
Nici apa ce oglindă obrazu-i la trezie,
Nici cerul, nici pământul! dar umbra să o știe!
Ades copila, pradă gândirii ce-o răpește,
Se scaldă în lumină, cu soarele grăiește
Și zice: Tu, al lumii monarc strălucitor!

O! splendidă comoară de viață și amor!
 Tu, ochi deschis în ceruri să vadă-a mea iubire!
 Tu, singura-mi dorință, tu, dulcele meu mire!
 Pleca-voi, ah! pleca-voi, luând urmele tale,
 Să te-ntâlnesc ferice, să te culeg în cale,
 Să fii al meu și numai al meu, o! mândre soare,
 Să nu mai plâng de moarte când tu săruți o floare,
 Căci te urăsc atunce... cu dragoste și dor,
 Și văd că de-acea ură duioasă am să mor!
 Ea zice și se simte de raze inundată.

Iar umbra ei suspină în urmă-i tupilată:
 Ah! draga mea stăpână! Ferească Domnul sfântul
 De a-ți asculta îndemnul, de a-ți împlini cuvântul,
 Căci vai de-acel ce-apucă pe-a soarelui cărare!
 El intră-n cale lungă ce capăt nu mai are
 Și unde începutul se leagă cu sfârșitul,
 Și unde-și pierde mintea și pașii rătăcitul.
 Ah! Lia, te gândește că soarele-i cu dar
 De viață și de moarte, că-i dulce și amar!
 El dă junie lumii, iubire, fericire,
 La plante, cuiburi, inimii el dă însuflețire,
 Dar raza-i ce învie e rază și de foc
 Ce arde crinul fraged și tristul siminoc,

Și râurile soarbe, și păsări săgetează,
 Și umbra o înghite când soarele-i amiază.
 Ah! fie oricum fie! răspunde-n grabă Lia.
 Durerea fie-mi partea sau fie-mi bucuria

De-oi ști că-n a mea cale voi face totdeauna
 Din șapte nopți o noapte, din șapte zile una,
 M-oi duce mult departe c-un repede avânt,
 Departe, unde cerul se lasă pe pământ,
 Pe unde munții falnici apar ca nourele,
 Pe unde stau de vorbă la umbră flori cu stele.
 M-oi duce până mi-oi găsi ursitul
 Ș-oi sta gură la gură cu soarele iubitul,
 Căci vreau să-i privesc fața ca să-mi alin durerea,
 Să văd curgând din buze-i cuvintele ca mierea!
 Amar de tine, Lie! o! Lie, amar de mine!
 Dar fie! unde-i merge, și eu mă duc cu tine.

III

În revărsatul zilei, când nasc a vieții șoapte
 Și lin se dezvelește seninul cer din noapte,
 Pe când lumina-i sură, plăpândă, răcoroasă
 Și somnul își destinde aripa somnoroasă,

Frumoasa Lia pleacă pe Graur, calu-i șarg,
Ce zice că pământul nu e destul de larg,
Și zboară fără sațiu, luându-și iute zborul,
Ca vântul și ca gândul, ca spaima și ca dorul.
El fuge pe sub soare, el fuge pe sub lună
Și pierе într-un fulger cum pierе vestea bună;
Și trece pe sub nour, și trece pe sub stea
Clipiș, cum se strecoară prin oameni vestea rea!
Se duce calul Graur spre codrii de stejari
În care greu se luptă cu balaurii cei mari
Cu pajuri năzdrăvane născute-n ceea lume;
Prin locuri unde șerprii briliante fac din spume
Și zmeii fac palaturi de-argint cu turnuri dese,
Ca-n ele să ascundă frumoase-mpărătese.
El trece prin poiene cu tufe aurite
În care se alungă șopârle smălțuite
Și blânde păsărele ce cântă-n cuibul cald,
Având rubine-n pliscuri și ochii de smarald.
Acolo vântul serii prin frunze-alene zboară,
Lovind încet de umbră aripa lui ușoară,
Și iarba, chemând vântul din zori ca s-o dezmierde,
Se mișcă-n vălurele precum o apă verde.
El trece peste râuri ce curg neconținut
Ca zilele senine a celui fericit.

Și apa-ndeamnă fata pe maluri să se culce,
În ea să se oglinde, s-o facă apă dulce.
Zadarnic! ea-nainte, înainte mereu pasă,
Ca omul cu grăbire mânat de dor de casă,
Și de trei ori trei zile și nopți de trei ori trei
Ea lasă somnul dulce să piară-n urma ei.
Și astfel tot pe cale, cu ochii țintă-n soare,
Cu coamele-i lucioase în vânt fâlfâitoare,
Ea pare și dispare, răpită de cal Graur,
Precum un vis ferice într-un vârtej de aur.
Dar după multă trudă și mult amar de cale,
Odată cu amurgul ajunge într-o vale,
O vale înverzită ce se unește-n zare
Cu-albastra, zgomotoasa, clocotitoarea mare.
Acolo calul Graur își încetează zborul,
Nemaiavând pământuri să bată cu piciorul,
Iar Lia se coboară cu grabă de pe cal
Și merge de se pune pe-al mării verde mal,
Privind cu dor la raiul din fundul depărtat
Pe care se ridică al soarelui palat.

Pe unde-ți merge gândul, stăpâna mea iubită?
O întreabă glasul umbrei de cale obosită.
Ah! dragă surioară! duioasa Lia zice,

Zărești în depărtare cea insulă ferice
Plutind sub cer albastru pe-a mării albăstrime?
Vezi tu colo, în zare, colo, pe-o înălțime,
Acel palat de aur, cel cuib de străluciri,
Cu poarta de rubinuri și stâlpii de safire?
Acolo împărățește frumos ursitul meu,
Acolo-mi zboară gândul, acolo eu mă vreau!
Dar cum să fac, vai mie! ah! calul meu nu poate
Să calce și pământul, și mările să-noate!
Stăpână! zice Graur, ce nu pot eu pe lume
O poate al meu frate, născut pe-a mării spume.
Cum zice, cum nechează...
Din marea cea profundă
O volvură se-nalță și iese-un cal în undă,
Cu ierburi și mărgelanuri având coama-mpletită,
Și solzi de-argint pe spate, și palmă sub copită.
Zărindu-l, Lia vesel de cale se gătește,
Dar când e ca să plece și când se despărțește
De Graur, ea-l sărută, pe coadă-l mai dezmiardă
Și-l cheamă drag pe nume și plânge c-o să-l piardă.
Apoi se-ntoarce iute la mal, și iute sare
Pe noul cal ce-o poartă ușor pe-a lui spinare.
Și umbra ei rămâne pe mal înstrăinată,
Și Graur se afundă în zarea înnourată.

IV

Prin valuri spumegoase ce-n juru-i se alină
Cântând o melodie simfonică, marină,
Ajunge Lia grabnic la insula dorită,
A cărei iarbă vie cu raze-i altoită.
Copila-n haine mândre de fiu împărătesc
S-afundă în lumină, dar chipu-i îngeresc,
Dar mersu-i plin de farmec, cu pas legănător,
O spun mai mult că-i fată decât că e fecior.
Ea intră în palatul acel de feerie
Cu inima-n bătaie de dulce bucurie,
Dorind ca să-ntâlnească, temând de-a întâlni
Pe-acel care-a vrăjit-o aicea de-a veni,
Și iată că zărește a lui bătrână mamă,
Cu genele căzute pe ochi ca o năframă!

De când nu era încă pământul care este,
De când tot ce e-n lume era numai poveste
Și raza de lumină și razele căldurii
Erau comori ascunse în haosul naturii,
A splendidului soare ferice născătoare
Trăiește-n luminoasă și magică splendoare,

Dar tristă și orbită de vecinica-i lucire,
 Și-i este scris de soartă atunci numai să vadă
 Când fiul ei în cursă ar fi expus să cadă.

Sărmana-ncet aude sunând pasuri străine,
 Tresare și întreabă: Ce om, ce fiară, cine
 A îndrăznit să vie aice, ș-a pătrunde
 În locuri necălcate de pas de om; pe unde
 Nici pasărea măiastră a trece nu-ndrăznește,
 Nici doru-n rătăcire pierdut nu se oprește?
 Copila tremurândă s-apropie și zice:
 Sunt om cu gânduri blânde venit din lume-aice.
 De ești fecior, replică bătrâna îngrijită,
 Să-ți fie calea floare și urma înflorită,
 Și-n viață să ai parte de soacră iubitoare
 Și de nevastă dulce, frumoasă, zâmbitoare;
 Iar dacă ești tu fată, precum te-arată glasul,
 Pe urma ta ușoară întoarce-ți iute pasul
 Și piei din aste locuri neatinse și curate,
 Domnite de-al meu soare, copil fără păcate!

.....

Copila spăimântată cu dorul ei se ceartă.
 Ar vrea, ar vrea să fugă, dar inima n-o iartă;
 Când iată că s-aude în lunga depărtare

De cai venind spre casă voioasă nechezare,
Și iată că palatul se umple deodată
Cu zilnica lumină din lume adunată;
Căci soarele apune, lăsând de-a lung pe ceruri
Clipirile de stele ș-a umbrelor misteruri.
El vine și apare atât de luminos,
Că-ntunecă vederea cu chipul său frumos.
Bine-ai venit, copile, de mult înstrăinat!
Îi zice blânda mamă c-un dulce sărutat.
Te bucură de oaspe venit de pe pământ,
Un oaspe blând la suflet și gingaș la cuvânt!

În juru-i mândrul soare se uită cu mirare...
El vede și nu crede, îi pare că îi pare
Și simte-un neastâmpăr, în inima-i vergină
Sub galeșa ochire a fetei ce suspină.
Apoi, luând de mână pe Lia tremurândă:
Oricine-ai fi, el zice, ființă, tu, plăpândă!
Durerea omenească în veci să nu te-ajungă,
Și fie-ți scurt necazul și fericirea lungă!
Pe flori de primăvară obrazu-ți să se culce,
Și fie-ți dulce viața și moartea fie-ți dulce!
Copila îl ascultă pierdută în extaz,
Cu zâmbetul pe buze, cu lacrimi pe obraz,

Și zice: Mândre soare! lăsat-am scumpa țară
Și casa părintească în timp de primăvară,
Cu dor să vin la tine, de-aproape să te-admir;
Și-n calea mea grăit-am cu flori de trandafir,
Cu râuri și cu nouri, cu fluturi și cu stele;
Grăit-am și cu vulturi, cu șoimi, cu rândunele,
Cu tot ce putea-n lume de tine să-mi grăiască,
Ș-acum îți zic eu ție în limba omenească:
Minune mult iubită! Lumină de lumini!
Ah, inima mă poartă să stau în veci cu tine!

Și soarele și Lia, pereche de iubire,
În ochi aprinși de doruri îneacă-a lor privire,
Zâmbind unul la altul cu-nduioșire multă.
Iar mama ce nu-i vede, dar care îi ascultă,
Grăind cu mintea, zice: Să fiu oare-nșelată?
Acest străin să fie oare fecior, sau fată?
El are glasul dulce, prea dulce, prea duios
De când a dat cu ochii de fiul meu frumos!
Apoi, mai stând pe gânduri, adaugă-n tristețe:
Ah! unde mi-e vederea din dalba tinerețe!
Amar de cine are pe ochi un negru nor
Când inima presimte! E fată, sau fecior...
La noapte voi așterne în patu-i albe flori;

De-a fi bărbat, sub dânsul pieri-vor până-n zori,
 Iar de-a fi fată, ele, de sânul ei lipite,
 În faptul dimineții vor fi mai înflorite.
 Bătrâna-n neastâmpăr se duce șovăind,
 Condușă de-a ei cârjă prin umbră pipăind.

Atunci voiosul soare, simțind o nouă viață,
 O ia pe Lia-n brațe și o sărută-n față
 Și-i zice cu-nfocare: Iubita mea mireasă,
 În lumea pământeană ai fost împărăteasă;
 De-acum tot împreună gustând cerescul bine,
 Eu lumina-voi cerul, și tu, dragă, pe mine.
 Copila varsă lacrimi; uimită ea simțește
 Că inima-i ferice în sânu-i se topește
 Ca ziua cea de vară când razele se scurg
 Topindu-se în umbra adâncă din amurg.
 Și astfel drăgălașii de-a lor iubiri au parte...
 Iar când le spune noaptea că-i timp a se desparte,
 Nici unul n-are gândul să facă începutul,
 Să rupă lanțul dulce ce-i leagă cu sărutul!

V

A doua zi, pe timpul minunilor visate,

Când faptul dimineții la ușa nopții bate,
Bătrâna mamă, trează de grija ce-o domină,
Simțește că e-n lume o stranie lumină.
Ea merge cu grăbire la patul unde crede
C-a trebuit să doarmă străinul... și ea vede
(Căci dragostea de mamă o face-acum să vadă),
Ea vede-n așternutu-i flori vii ca de zăpadă.
Ah! zice cu durere; nici una nu-i uscată!
Nici una veștezită! Străinul oaspe-i fată!
Apoi, în tulburarea-i de crudă presimțire,
Înalță ochii-n ceruri și vede cu-oțerire...
Ce vede?
Pe zenitul adânc, înflăcărat,
Mărețul soare plană! și caru-i înhămat
Cu nouă cai de raze, ce-n spațiu l-au răpit,
Cutrieră cerescul întins nemărginit.
Zbor caii lăsând râuri de foc în urma lor
Și frâiele scăpate de-a lung în aer zbor;
Iar soarele ferice, dând lumilor uitare,
Cu Lia legănată pe sânul lui apare,
Și lumile inundate sub flăcări arzătoare
Privesc cu îngrozire alt soare lângă soare...
Blestem! strigă bătrâna, blestem pe capul tău,
Tu, care-mi răpești viața, răpind pe fiul meu!

Și mama cade moartă!

Ea cade! dar urgia,

Dar cruntul blestem zboară, se suie până la Lia,

Ș-a soarelui mireasă lovită, fulgerată,

Din ceruri cade-n mare lucind ca o săgeată.

.....

Ah! mare i-a fost visul și scurtă fericirea!

Iubirea i-a dat moartea și moartea nemurirea!

Iar sufletu-i ferice luat-a forma vie

De-o mică, drăgălașă, duioasă ciocârlie

Ce vecinic către soare se înalță-n adorare,

Chemându-l, primăvara, cu dulcea ei cântare!

Legenda lăcrimioarei

I

În rai nici o minune plăcută nu lipsea.
Văzduhul lin, răcoare, a crini amirosea,

Căci albele potire în veci tot înflorite
Scoteau din a lor sânuri arome nesfârșite.

Lumina era moale și-ndemnătoare șoptii.
Nici noaptea urma zilei, nici ziua urma nopții.

Prin arbori cântau păsări, prin aer zburau îngeri,
Și nu găseau răsunet în el a lumii plângeri;

Căci scris era pe ceruri, pe frunze și pe unde:
„Nici umbra de durere aice nu pătrunde”.

Pe maluri verzi, frumoase, de râuri limpezite,
Stau sufletele blânde, iubinde, fericite,

Gustând în liniștire cerească veselie

Ce-n fiecare clipă cuprinde-o vecinicie.

Dulce-adăpost de pace, grădină-ncântătoare...

Avea orice minune, dar îi lipsea o floare.

II

Și iată că sosește un oaspe de pe lume,

Un suflet alb și tânăr pe-un nor de dulci parfume;

Iar sufletele toate îi ies lui înainte,

Primindu-1 cu zâmbire, cu gingașe cuvinte,

Și-i zic: „În raiul nostru bine-ai sosit, copile!

Curând plecași din viață! Nu plângi a tale zile?”

„Nu, căci am dat o clipă de viață trecătoare

Pe alta mai ferice și-n veci nepieritoare.”

„Și nu ți-e dor acum de lumea pământescă?”

„Nu, căci mai mult îmi place întinderea cerească.”

„Cum? Nu lași nici o jale pe urma ta duioasă?”

„Ah! las o mamă scumpă, o mamă drăgăstoasă

Și vecinic după dânsa voi plânge cu durere!”

Zicând, copilul plânge, lipsit de mângâiere,
Și lacrimile-i calde se schimbă-n lăcrimioare.

De-atunci nu mai e lipsă în rai de nici o floare!

Cântecul gîntei latine

Latina gîntă e regină
Între-ale lumii gînte mari;
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreț îndreaptă pașii săi.
Ea merge-n capul altor gînte
Vărsând lumină-n jurul ei.

Latina gîntă e vergină,
Cu farmec dulce, răpitor;
Străinu-n cale-i se înclină
Și pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gîntă are parte
De-ale pămîntului comori
Și mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.

Dar e teribilă-n mânie
Când brațul ei liberator
Lovește-n cruda tiranie
Și luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată,
Când față-n cer cu Domnul sfânt
Latina gintă-a fi-ntrebată
Ce a făcut pe-acest pământ?
Ea va răspunde sus și tare:
„O! Doamne, -n lume cât am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat!
Mircești

Briar

I

În mijlocul câmpiei întinsă ce se pierde
Sub zarea albăstrie cu-a ei comoară verde,
Culcat pe spate șede voinicul bivolar
Briar, ce n-are-n lume decât un gros stejar,
Un bun și scump tovarăș de lupte crâncenite,
Cioplit în chip de ghioagă cu falii oțelite.
Alesu-l-au el singur în codrul îndesat,
Jupitu-l-au de coajă, prin foc el l-au uscat,
Apoi, ieșind în vale cu ghioaga subsoară,
Acum se simte vesel că are-o sorioară.
Știu bivolii de dânsa și-n laturi se feresc,
Și, cât stau la pășune, cu ochiul o pândesc,
Căci dacă-n depărtare se răzlețesc de turmă,
Cumplita ghioagă zboară vârtej pe a lor urmă.
Și bivolii sălbatici, nebuni de groaza ei,
Revin la cârd în fugă, supuși ca niște miei.
Știu lupii, hoți de noapte ce ies la vânătoare
Când cerul se ascunde în neagra-nvelitoare,
Și-n poalele pădurii, sub crânguri tupilați,
Privesc duios la bivoli ce-n iarbă stau culcați,
Dar nu-ndrăznesc să iasă din umbră mai devale,

Căci ghioaga păzitoare le stă în ochi și-n cale.
 Știu încă și tătarii din Crâm și din Bugeac
 De groaznica-i lovire de moarte, fără leac.
 O știu de când o ceată păgână, răcăcită,
 Scăpat-au peste Nistru amar jumătățită,
 Și-acum, în tremur, zice năprasnicul tătar:
 „Allah să te ferească de ghioaga lui Briar!”

II

Briar, cu-a sale brațe sub capul lui crucite,
 Cu pletele-i mițoase în iarbă încâlcite,
 Privește pe d-asupra-i cum trec neconținut
 Nori lungi și vulturi ageri în zbor neobosit,
 Și mintea lui furată de-a cerului mișcare
 Se pierde-n aiurire plutind sub bolta mare,
 Se duce prin lumină săltând din nor în nor,
 Se prinde de aripa ce zboară mai ușor,
 Iar noaptea răcăcește afund din stele-n stele,
 Cătând să-și vază visul cu ochii printre ele.
 Ce vis?...

El ce trăise ca șoimul izolat,

Din răvărsatul vieții pe lume-nstrăinat,
 Crescut în înfrățire cu iarba și cu vântul,
 Având de templu cerul și de culcuș pământul;
 El, oaspele câmpiei, născut pe al ei sin,
 Scăldat în foc de soare și-n limpede senin,
 Ce nu văzuse încă nici sate, nici orașe,
 Nici florile-omenirei cu chipuri drăgălașe;
 El, care ziua-ntreagă se-ngână cu un pai,
 Și-n cânticul de paseri surprinde-un dulce grai,
 Ce vis frământă gându-i, ce taină spune-ades
 Și stelelor din ceruri, și florilor din șes?

III

Trei zile sunt acuma de când pe-o seară lină
 Văzut-au o minune zburând pe sub lumină,
 O fată alungată de-un bivol cu ochi crunți.
 Era domnița, fiica lui Dragoș de la munți,
 Scăpată din robia tatarilor, calare
 Pe-un zmeu care la goană păreche nu mai are.
 Fugea de groază calul și iute-n câmp sărea,
 Dar bivolul sălbatic de-aproape-l urmărea,
 Răgând, mișcând din coarne, plecându-și fruntea lar-
 gă,

Cercând pe cal din fugă să-l prindă și să-l spargă.

Briar zări copila!... Viu fulger se izbi
 Zvârlind în bivol ghioaga menită de-a-l zdrobi.
 Se puse drept în cale-i, se prinse de-a lui coarne
 Și-i frânse coarda-n luptă, sucind-o să-l răstoarne,
 Iar bivolul rămase pe iarbă neclintit...
 Atunci copila dulce i-au zis cu glas uimit:
 „Voinice! să ai parte în viață de iubire!”
 Și-au dispărut din ochii-i precum o nălucire.

IV

Briar din acea clipă trezit, transfigurat,
 E dus cu mintea-n visul ce-i pare c-au visat,
 Luptând cu gânduri nouă, cu simț de lungă jale
 Și cu mirarea vie a gândurilor sale.
 Văzut-au, nevăzut-au minunea ce-au văzut?...
 În inima lui zace un dor nepriceput,
 Și cât e ziua lungă și cât e noaptea lată,
 Nu poate-a-și rupe dorul și gândul de la fată.
 Ades el poartă ochii pe veșteda câmpie,
 Și-i pare mult mai largă, părindu-i mai pustie,

Căci zâna nu mai vine voios a o-nflori.
El suferă de-o taină și-i place a suferi,
Grăind în faptul zilei cu iarba, cu izvorul,
Și seara cu amurgul, cu vântul, cu mohorul,
Cu vulturii, cu șoimii ce vin de peste plai...
Ah! unde-i cea minune sosită de la rai
Ce-n inimă-i vărsat-au o mult fierbinte rouă
Și l-au făcut să treacă din viață-n viață nouă?
Dar iarba îi răspunde pe câmp îngălbînind,
Izvorul viu și rece prin iarbă șerpuind,
Și vulturul sub ceruri nălțându-se-n rotire,
Și vântul, val de aer, trecând în vâjâire.
Toți sunt în nepăsare, toți iute-l părăsesc,
Chiar bivolii dumesnici de el se răzlețesc,
Și numai, numai ghioaga din tufele uscate
Se pare că-l jălește duios ca pe un frate...

V

Amar de cine-n lume n-aude nici un glas,
Nici vede împrejurii-i măcar urmă de pas!
Briar în neastâmpăr, atras de-a nopții soare,
Pășește pe câmpie ca un năluc de noapte
Privind pe sus... Deodată, prin stele când și când,

O palidă lumină apare lunecând.
 El stă în neclintire!... lumina cea ușoară
 Sub formă de copilă cerească se coboară
 Și vine de se pune zâmbind în calea lui,
 Apoi încet purcede de-a lungul câmpului.
 „Ah!... ea-i!” strigă sărmanul și brațele întinde;
 Dar flacăra mai vie la glasu-i se aprinde.
 Și zborul își răpede în aer strălucind.
 Briar aleargă, trece prin umbră rătăcind,
 Încalcă pe-un bivoli ce-n cale întâlnește,
 Îi pune ghioaga-n șolduri și pleacă vulturește.
 Atunci de după dealuri Crai-noul răsărind
 Văzu o fiară neagră pe câmpuri tropotind,
 Urmată, -amenințată de lupi flămânzi o sută,
 Ș-un om pe ea călare, cu mintea lui pierdută,
 Cu pletele-i zburlete, cu ochii înfocați,
 Cu mâinile întinse spre codrii depărtați,
 Răcnind, umplând câmpia de-o lungă văietare
 Ce se-ntrecea-n groază cu-a lupilor urlare...
 Și om, și lupi, și bivoli, vârtej misterios,
 Cu zgomot dispărură în fundu-ntunecos!

VI

Din noaptea cea fatală Briar pe-a lui câmpie

N-au mai părut!... De dânsul nimic nu se mai știe.
Dar peste șapte codri, deasupra unei râpi,
Se vede-un stol de vulturi ce mișcă din aripi.
Și peste râpa largă, adâncă, -ngrozitoare,
În care nu pătrunde în veci voiosul soare,
Din mal în mal se-ntinde o punte de stejar...
Spun tainic vânătorii că-i ghioaga lui Briar.

Cuza Vodă

Văzutu-te-am în pace suind scara mărirei
Și-n pace luând calea augusta-a nemuririi,
O! scump amic, domn mare, o! nume cu splendoare
Sadit pe miriade de libere ogoare!

O clipă apărut-ai în planul vecinicii
Și vecinice mari fapte lăsat-ai României,
Nălțând din părăsire antica-i demnitate
Prin magica Unire și sacra Libertate.

Ca norul plin de mană ce trece și revarsă
O ploaie roditoare pe brazda care-i arsă,
Și, stând apoi deoparte, în urma lui privește
Cum brazda se deschide și câmpul înflorește,

Așa și tu din ceruri ai dulcea mângâiere
Și vezi a țării tale frumoasa renviere,
Tu, ce-ai stârplit cu scepstrul, unealta de rodire,
Din suflete și câmpuri sămânța de serbire,

Acum te odihnește gustând eterna pace

În taina măiestoasă a morții care tace,
Lăsând o lume-ntregă la tine să gândească
Ș-a ta legendă, Cuza! cu fală s-o rostească...

Sunt nume destinate, ca numele tău mare,
Să steie neclintite pe-a Timpului hotare
Și vecinic să răspânda o falnică lumină
Pe seculii ce-n umbră, trecând, li se închină!